

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА НИША

ГОДИНА XXX - БРОЈ 25

НИШ, 9. март 2022.

Цена овог броја 320 динара
Годишња претплата 5000 динара

ГРАД НИШ ГРАДОНАЧЕЛНИЦА

1.

На основу члана 54. Статута Града Ниша („Службени лист Града Ниша“, бр. 88/08 и 143/16 и 18/19) и члана 8. Правилника о ближним критеријумима, начину и поступку доделе средстава или недостајећег дела средстава из буџета Града Ниша за подстицање програма и пројеката од јавног интереса која организују удружења („Службени лист Града Ниша“, бр. 82/14, 7/17 и 116/18),

Градonaчелница Града Ниша доноси

РЕШЕЊЕ

о образовању Комисије за спровођење конкурса за избор програма од јавног интереса које реализују удружења у области борачко-инвалидске заштите

I Образује се Комисија за спровођење конкурса за избор програма од јавног интереса које реализују удружења у области борачко-инвалидске заштите (у даљем тексту: Комисија) и одређује Координатор Комисије.

Душица Давидовић, заменица Градonaчелнице, одређује се за Координатора Комисије.

Координатор Комисије има задатак да организује, прати и координира рад чланова Комисије на извршењу послова из делокруга надлежности Комисије.

Комисија се образује у следећем саставу:

Председник:

- ❖ Весна Стојановић, Градска управа за друштвене делатности,

Чланови:

- ❖ Вања Петровић, Градска управа за друштвене делатности,
- ❖ Татјана Ћирић, Градска управа за друштвене делатности,
- ❖ Александра Арсић, Градска управа за друштвене делатности,
- ❖ Наташа Ђорђевић, Градска управа за друштвене делатности

II Задатак Комисије је да конкурсне поступке за доделу средстава за подстицање програма од јавног интереса која организују удружења, спроведе у складу са одредбама Правилника о ближним критеријумима, начину и поступку доделе средстава или недостајећег дела средстава из буџета Града Ниша за подстицање програма и пројеката од јавног интереса која организују удружења („Службени лист Града Ниша“, бр. 82/14, 7/17 и 116/18).

III Начин рада и поступак одлучивања Комисије, уређује се Пословником о раду Комисије.

IV Стручне, организационе и административно-техничке послове за потребе Комисије обављаће Градска управа за друштвене делатности.

V Доношењем овог Решења престаје да важи Решење Градonaчелника, број:387/2021-01 од 10. 02. 2021.године.

VI Решење објавити у “Службеном листу Града Ниша”.

VII Решење доставити: Градској управи за друштвене делатности, члановима Комисије и архиву Градоначелнице.

Број: 534/2022-01
У Нишу, 09.03.2022. године

ГРАДОНАЧЕЛНИЦА
Драгана Сотировски, с.р.

2.

На основу члана 54. Статута Града Ниша („Службени лист Града Ниша“, бр. 88/08 и 143/16 и 18/19) и члана 8. Правилника о ближим критеријумима, начину и поступку доделе средстава или недостајећег дела средстава из буџета Града Ниша за подстицање програма и пројеката од јавног интереса која организују удружења („Службени лист Града Ниша“, бр. 82/14, 7/17 и 116/18),

Градоначелница Града Ниша доноси

РЕШЕЊЕ

о образовању Комисије за спровођење конкурса за избор програма од јавног интереса које реализују удружења-организације особа са инвалидитетом у области социјалне заштите и заштите особа са инвалидитетом

I Образује се Комисија за спровођење конкурса за избор програма од јавног интереса које реализују удружења-организације особа са инвалидитетом у области социјалне заштите и заштите особа са инвалидитетом (у даљем тексту: Комисија) и одређује Координатор Комисије.

Душица Давидовић, заменица Градоначелнице, одређује се за Координатора Комисије.

Координатор Комисије има задатак да организује, прати и координира рад чланова Комисије на извршењу послова из делокруга надлежности Комисије.

Комисија се образује у следећем саставу:

Председник:

❖ Данијела Николић, Градска управа за друштвене делатности,

Чланови:

- ❖ Марија Важић, Градска управа за друштвене делатности,
- ❖ Бранка Ранђеловић, Градска управа за друштвене делатности,
- ❖ Снежана Лисинац, Градска управа за друштвене делатности,
- ❖ Драгана Живковић, Градска управа за друштвене делатности,

II Задатак Комисије је да конкурсне поступке за доделу средстава за подстицање програма од јавног интереса која организују удружења и организације, спроведе у складу са одредбама Правилника о ближим критеријумима, начину и поступку доделе средстава или недостајећег дела средстава из буџета Града Ниша за подстицање програма и пројеката од јавног интереса која организују удружења („Службени лист Града Ниша“, бр. 82/14, 7/17 и 116/18).

III Начин рада и поступак одлучивања Комисије, уређује се Пословником о раду Комисије.

IV Стручне, организационе и административно-техничке послове за потребе Комисије, обављаће Градска управа за друштвене делатности.

V Доношењем овог Решења престаје да важи Решење Градоначелника, број: 388/2021-01 од 10.02.2021. године.

VI Решење објавити у „Службеном листу Града Ниша“.

VII Решење доставити: Градској управи за друштвене делатности, члановима Комисије и архиву Градоначелнице.

Број: 535/2022-01
У Нишу, 09.03.2022. године

ГРАДОНАЧЕЛНИЦА
Драгана Сотировски, с.р.

ОПШТИНА ДОЉЕВАЦ ПРИВРЕМЕНИ ОРГАН

3.

На основу члана 12. Закона о туризму („Службени гласник РС“, број 17/2019), Мишљења Министарства трговине, туризма и телекомуникација, број: 332-02-00617/2020-08 од 23.02.2022.године, Одлуке Владе Републике Србије о распуштању Скупштине општине Доњевац и образовању Привременог органа општине Доњевац („Службени гласник РС“ број 13/2022), Решења Владе Републике Србије о именовану председника и чланова Привременог органа општине Доњевац („Службени гласник РС“ број 13/2022) и члана 3. и 28. Пословника Привременог органа („Службени лист Града Ниша“ број 14/2022), а у вези са чланом 40. став 1. тачка 29) Статута општине Доњевац („Службени лист града Ниша“ бр.127/2018, 91/2019 и 22/2021),

Привремени орган општине Доњевац на седници одржаној 09. марта 2022. године доноси

ПРОГРАМ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ОПШТИНЕ ДОЉЕВАЦ ЗА ПЕРИОД 2021 - 2025

ПОРУКА ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ

У име општине Доњевац, желим да се захвалим свима који су учествовали у изради Програма развоја туризма општине Доњевац са акционим планом за период од 2021. до 2025. године. Приликом израде овог планског документа, познавајући све проблеме са којима се свакодневно сусрећемо, знали смо да је на развоју туризма у општини Доњевац потребно радити марљиво и систематски и да нас чека велики посао. Сматрали смо да имамо потенцијал за развој и ове области који се заснива на културно - историјском наслеђу општине, природним богатствима, геостратешком положају и стручном кадру. Сви наведени потенцијали су били пресудни за доношење одлуке о изградњи туристичких и рекреативних објеката.

Развој туризма у једној од неразвијенијих општина у Републици Србији, захтевао је велики оптимизам, стрпљење, храброст и мудрост.

Показали смо да је великим залагањима, истрајношћу и радом све могуће.

Данас је туризам општине Доњевац подигнут на један виши ниво, општина је постала препознатљива и посећенија.

Створили смо предуслов за отварање нових радних места и останак младих људи на селу. Развој туризма је утицао на целокупни развој привреде руралне општине каква је општина Доњевац. Ово је само почетак, велики посао у сектору туризма тек очекује нашу општину.

Желимо да овај Програм буде добар путоказ који ће нам показати како развијати туризам у годинама које долазе и како постати и остати лидер у квалитетној туристичкој понуди.

Председник општине Доњевац

Горан Љубић с.р.

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

ДОО – Друштво са ограниченом одговорношћу
ЕУ – Европска унија
ЈЛС – Јединица локалне самоуправе
ЈКП - Јавно комунално предузеће
ЈП – Јавно предузеће
КО – катастарска општина
МЗ – Месна заједница
МСПП – Мала, средња предузећа и предузетници
МТТТ – Министарство трговине, туризма и телекомуникација
МХЕ – Мини хидрелектрана
НВО – Невладина организација
НОБ – Народноослободилачка борба
НОР – Народноослободилачки рат
НСЗ – Национална служба за запошљавање
ОЦД – Организација цивилног друштва
ПГ – Пољопривредно газдинство
ПГР – План генералне регулације
ПДР – План детаљне регулације
ПТД – Пројектно-техничка документација
РС – Република Србија
РЗС – Републички завод за статистику
SWOT - Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats –снаге, слабости, прилике, претње
ТООД – Туристичка организација општине Доњевац
ЦРПП – Центар за развој пољопривредног предузетништва

1. УВОД

Програм развоја туризма општине Доњевац за период 2021 – 2025 (у даљем тексту: Програм) је плански документ који пружа смернице за деловање у циљу развоја општине током одређеног временског периода и утврђује усмерења, приоритете, акције и одговорности за имплементацију.

Програм се заснива на начелима партнерства и транспарентности и усмерен је на остваривање резултата у друштвено-економском развоју у целини.

Концепт развоја туризма подразумева напредак којим се иде у корак са потребама данашњице тако да се пружа могућност будућим генерацијама да на адекватан начин одговоре изазовима у будућности тако што ће успешно одредити циљеве и идентификовати најбољи приступ за остваривање тих циљева.

Програм развоја туризма општине Доњевац треба да дефинише одговоре на следећа питања:

- Где се тренутно налази туризам општине Доњевац?
- Који су тренутни проблеми у развоју туризма општине Доњевац?
- Дефинисање визије и општих и специфичних циљева
- Израда SWOT анализе
- У ком правцу треба да се развија туризам општине Доњевац, који су приоритети развоја?
- Како ће се реализовати циљеви и дефинисати пројекти?
- Како ће се знати да ли су и у коликој мери остварени циљеви односно како ће се мерити и вредновати резултати реализованих пројеката?

Привредни развој општине Доњевац може се унапредити и убрзати кроз континуирани развој свих привредних грана. Сходно томе, потребна је посвећеност локалне самоуправе развоју туризма као приоритетне привредне гране у циљу стварања богате, атрактивне и аутентичне туристичке понуде, а доношење Програма развоја туризма општине Доњевац представља почетак стратешког развоја туризма у општини Доњевац.

Програмом су одређени општи, посебни и појединачни циљеви развоја туризма, активности које треба спровести, дефинисани кључни туристички производи и динамика развоја истих.

Остварење главних приоритета развоја туризма општине Дољевац би допринело унапређењу услова живота становника општине и доживљаја корисника услуга.

Главни приоритети Програма су:

1. Одрживи развој туризма (економски, еколошки и друштвени)
2. Развој инфраструктуре
3. Јачање конкурентности туристичке привреде и сродних делатности
4. Унапређење туристичке понуде
5. Унапређење имиџа и позиционирање општине као туристичког центра у околини града Ниша
6. Развој туристичког производа општине Дољевац
7. Унапређење транзитног туризма
8. Развој руралног туризма
9. Заштита културно – историјског наслеђа
10. Повећање доприноса сектора туризма локалном економском развоју општине

Програм даје предлоге и мере за унапређење активности и подизање конкурентности туристичке привреде.

Програм представља расположиве туристичке ресурсе на територији општине кроз план развоја општине у сектору туризма.

Усвајање овог планског документа представља наставак озбиљног и системског рада на развоју туризма општине Дољевац. Прави изазови предстоје у реализацији Програма, као и у континуираном усавршавању и прилагођавању новим потребама и тенденцијама које ће се очекивано појавити у току реализације.

2. МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП

Програм развоја туризма општине Дољевац за период од 2021 до 2025 године треба да дефинише стратешке правце развоја туризма у општини Дољевац, као и циљеве и пројекте које треба реализовати у наредном планском периоду.

Програм развоја туризма општине Дољевац за период 2021-2025. године је резултат тимског рада локалне самоуправе, јавних предузећа, приватног сектора, организација цивилног друштва и Туристичке организације општине Дољевац.

Одлуком о приступању изради Програма развоја туризма у општини Дољевац у периоду од 2021 – 2025 („Службени лист Града Ниша“ број 90/20) именована је Комисија за израду Програма развоја туризма општине Дољевац у следећем саставу:

Председник комисије:

1. Јовица Пешић, начелник Одељења за привреду и финансије Општинске управе општине Дољевац

Чланови комисије:

2. Слађана Јовановић, секретар Скупштине општине,
3. Јелена Јанковић, представник локалне самоуправе,
4. Тања Вученовић, директорка Туристичке организације општине Дољевац,
5. Јована Ивковић, запослена у Туристичкој организацији општине Дољевац.

Пројектни задатак Комисије се састоји од следећих активности:

- анализа садашњег стања;

- израда нацрта Програма развоја туризма општине Дољевац за период од 2021 – 2025. године са акционим планом за период имплементације Програма, где ће бити на прецизнији начин дефинисани приоритети, циљ, мере и пројекти;
- организовање јавне расправе;
- израда и усвајање коначног нацрта Програма са усаглашеним акционим планом у коме су именовани носиоци будућих пројеката и утврђен оквирни буџет и временски оквир неопходан за њихову реализацију;
- достављање израђеног нацрта Програма развоја туризма општине Дољевац за период од 2021. – 2025. године Министарству надлежном за туризам на претходно мишљење;
- након добијеног мишљења Министарства, достављање нацрта Програма развоја туризма општине Дољевац за период од 2021. – 2025. године Општинском већу општине Дољевац ради
- утврђивања предлога и достављања Скупштини општине Дољевац на доношење Програма развоја туризма општине Дољевац за период од 2021. – 2025. године

Подаци о циљним тржиштима, тржишним сегментима и видовима промоције добијени су теренским и кабинетским истраживањем и интерактивним учешћем заинтересованих страна из области туризма, културе, образовања, пољопривреде и представника јавног, приватног и невладиног сектора који су присуствовали јавној расправи. Сви учесници у изради овог документа на основу кабинетског и теренског истраживања стања у туризму и препорука из националне стратегије развоја туризма дали су предлоге за развој туристичких производа на територији општине Дољевац.

Јавна расправа о нацрту Програма развоја туризма у општини Дољевац у периоду од 2021 – 2025. године спроведена је у складу са Одлуком о врстама прописа које доноси Скупштина општине Дољевац за које је обавезна јавна расправа и поступку и начину спровођења јавне расправе („Службени лист града Ниша“, број 52/18) и Закључком Комисије за израду Програма развоја туризма у општини Дољевац у периоду од 2021 – 2025 број: 06 – 40 од 20.11.2020.године.

Јавни позив за јавну расправу и програм јавне расправе објављени су дана 20.11.2020.године на сајту општине Дољевац www.opstinadoljevac.rs.

Јавна расправа је трајала 7 (седам) дана почев од 20.11.2020.године, закључно са 27.11.2020.године. Отворени састанак представника надлежних органа општине са заинтересованим грађанима, представницима удружења грађана и средстава јавног обавештавања одржан је дана 27.11.2020.године у просторијама Општине Дољевац.

У јавној расправи су учествовали: представници Туристичке организације општине Дољевац, представници месних заједница са територије општине Дољевац, представници средстава јавног обавештавања, запослени у Општинској управи општине Дољевац и заинтересовани грађани.

Кабинетско истраживање су спровели чланови Комисије за израду Програма развоја туризма у општини Дољевац у периоду од 2021 – 2025 анализом и обрадом података из важећих планских докумената Општине Дољевац, док је теренско истраживање обухватило непосредни увид у туристички потенцијал дестинације (природни и културни ресурси, угоститељска понуда, смештајни капацитети...). уз активно учешће и помоћ заинтересованих страна: представника ТООД-а, месних заједница, локалних медија (Радио «Копријан» Дољевац и Добричке интернет новине) и угоститеља чији су угоститељски објекти део туристичке понуде општине Дољевац.

Општина Дољевац има улогу највећег инвеститора, затим привредници и предузетници са територије општине Дољевац у области израде планске и пројектно-техничке документације и изградње инфраструктуре, рекреативних, смештајних, угоститељских и других објеката у области туризма.

Неопходно је истаћи кључне инвестиције у овој области:

- Израда планске документације:
  - Просторни план општине Дољевац;
  - План генералне регулације Дољевца;
  - План детаљне регулације радно пословне зоне на југоисточном делу Петље Дољевац (израђени комплекс Аква парка Дољевац, у власништву општине Дољевац, као и „MIDNIGHT ROSE“ ДОО, Кочане);
  - План детаљне регулације простора око средњовековног града Копријана (по коме је израђена пројектна документација, а касније израђени прилазни пут, трим стаза, расвета и летњиковца);
  - План детаљне регулације простора око цркве Светог Јована на брду Комњига у КО Орљане,
  - Планови детаљне регулације за изградњу МХЕ „Бисерка“ на реци Топлици и три МХЕ на Јужној Морави у КО Чечина, Орљане и Чапљинац.

- Изградња смештајних објеката „Мали рај“, Орљане, „Метал арт“ ДОО, Пуковац, „MIDNIGHT ROSE“ ДОО Кочане, „Југотекс“ ДОО Кнежица, а постоје наговештаји опремања смештајних објеката домаће радиности односно сеоских туристичких домаћинстава.
- Реконструкција, доградња и опремање објекта Јавне библиотеке у Дољевцу као централног објекта културе на територији општине Дољевац.

У будућности се назире могућности реализације бројних великих приватних и јавних пројеката у области туризма на територији општине Дољевац који би омогућили стварање јасних алтернатива дугорочног одрживог раста и развоја у наредном планском периоду.

Циљ израде Програма је дефинисање визије одрживог развоја општине Дољевац у области туризма коришћењем потенцијалних предности и шанси, отклањањем слабости и претњи у овој области, затим заштита животне средине и културно-историјског наслеђа.

Циљ овог Програма је системски приступ туризму, првенствено кроз економске показатеље као могућем одрживом извору стварања нове додатне вредности и запошљавања, али и кроз мултипликативне ефекте које туризам има на укупан друштвено - социјални развој, локални и регионални развој, развој културе и образовања, унапређење животне средине и развој комплементарних делатности (трговине, пољопривреде, грађевинарства и др.), те је потребно да туризам заузме значајно место на агенди стратешких одлука у привредном сектору на средњи и дужи рок.

Циљеви Програма су представљени као општи и посебни. Општи циљ је унапређење туризма у општини Дољевац.

Посебни циљеви су:

1. Унапређење људских ресурса у туризму;
2. Развој туристичких производа;
3. Развој туристичке инфраструктуре.

Циљ који треба постићи је препознатљивост општине Дољевац као туристичке дестинације са квалитетном и конкурентном туристичком понудом у Јужној Србији и региону, а нарочито на Коридору 10, због чега је потребно да се у оквиру програма одреди јасан оквир за будуће инфраструктурне инвестиције (јавне и приватне) које се тичу развоја туризма и дефинишу јасне смернице за координацију између локалног јавног и цивилног сектора како би се омогућио убрзани развој локалних микро и малих предузећа, предузетничких радњи, породичних пољопривредних газдинстава, задруга и удружења која се баве туризмом или исте снабдевају својим производима и услугама, а самим тим обезбедила богатија односно разноврснија туристичка понуда и њена промоција чиме би се у општини Дољевац закључно са 2025. годином остварио што већи број ноћења што би допринело отварању нових радних места.

3. ПЛАНСКИ И РЕГУЛАТОРНИ ОКВИР ЗА ИЗРАДУ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ОПШТИНЕ ДОЉЕВАЦ

Плански основ за израду овог Програма представљају следећи законски прописи и стратешки документи:

- Закон о туризму („Службени гласник РС“, бр. 17/2019)
- Закон о угоститељству („Службени гласник РС“, бр. 17/2019)
- Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године („Службени гласник РС“ бр. 98/2016)
- Правилник о садржини и начину израде програма развоја туризма („Службени гласник РС“, бр. 86/2020)
- Стратегија одрживог развоја општине Дољевац за период 2014 – 2023. године („Службени лист Града Ниша“ бр. 97/2013 и 114/2019)
- План развоја општине Дољевац за период 2021 – 2029 ("Службени лист града Ниша", бр.120/2020)

Одредбама члана 12. Закона о туризму предвиђена је могућност доношења програма развоја туризма у складу са републичком стратегијом развоја туризма од стране јединице локалне самоуправе и обавеза достављања истог надлежном министарству на претходно мишљење.

Правилник о садржини и начину израде програма развоја туризма ближе прописује садржину и начин израде програма развоја туризма.

Програм је израђен у складу са Правилником о садржини и начину израде програма развоја туризма („Службени гласник РС“, бр. 86/2020).

Програм развоја туризма општине Дољевац, као документ јавних политика, усклађен је са националним и локалним стратешким документима.

На националном нивоу Програм се усаглашава са Стратегијом развоја туризма РС 2016-2025 („Службени гласник РС“, бр. 98/2016), Законом о туризму („Службени гласник РС“, бр.17/2019) и Законом о угоститељству („Службени гласник РС“, бр.17/2019), док се на локалном нивоу усаглашава са Стратегијом одрживог развоја општине Дољевац за период 2014 – 2023. године („Службени лист Града Ниша“ бр. 97/2013 и 114/2019) и Планом развоја општине Дољевац за период 2021 – 2029 (“Службени лист града Ниша”, бр.120/2020).

Према Стратегији развоја туризма Републике Србије за период 2016-2025, општина Дољевац спада у ширу дестинацију Нишавског округа односно налази се у просторном оквиру града Ниша са околином. Планом развоја општине Дољевац за период 2021 – 2029 (“Службени лист града Ниша”, бр.120/2020), туризам је предвиђен у оквиру области конкурентности као један од покретача економског раста општине са два кључна туристичка локалитета: Средњовековно утврђење „Копријан” и Аква парк Дољевац.

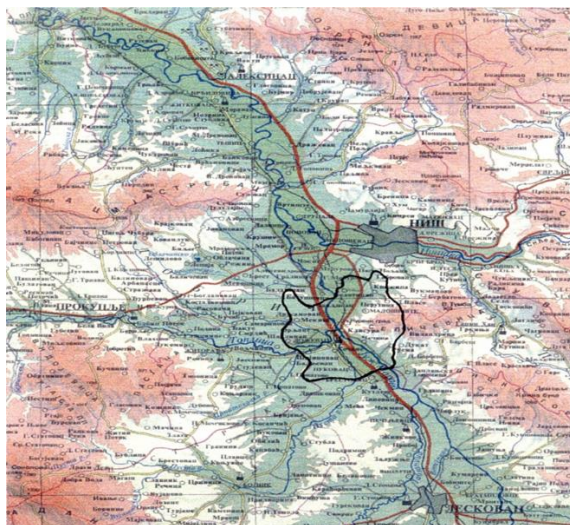
Комисија за израду Програма развоја туризма општине Дољевац методом кабинетског истраживања, прикупила је и проучила сва документа, од Стратегије развоја туризма РС за период 2016-2025, до стратешких докумената усвојених на локалном нивоу.

Резултат анализе свих наведених докумената је дефинисање предлога и мера за развој туризма, као елемената за стварање смерница за одрживи развој туризма општине Дољевац.

4. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ОПШТИНИ ДОЉЕВАЦ КАО ТУРИСТИЧКОЈ ДЕСТИНАЦИЈИ

4.1. ГЕОГРАФСКИ И САОБРАЋАЈНИ ПОЛОЖАЈ ОПШТИНЕ ДОЉЕВАЦ

Општина Дољевац се налази на простору југоисточне Србије у оквиру јужног Поморавља. Територија општине Дољевац обухвата део плодне јужноморавске долине између градова Ниша и Лесковца односно јужни део Нишке и северни део Лесковачке котлине које су у њеном средишњем делу повезане познатим Корвинградским теснацем. Овај интересантан природни пролаз кроз који се провлаче Јужна Морава, железничка пруга и друге саобраћајнице чине најистуренији обронак планине Селичевике на коме се са источне стране налазе остаци древног средњовековног града Копријана.

Слика 1 - Положај општине Дољевац у југоисточној Србији
Извор: Општинска управа

Општина се граничи са општином Меровина и нишком градском општином Палилула на северу, са општином Гаџин Хан на истоку, општином Лесковац на југу и општином Житорађа на западу.

Основни значај положаја општине произилази из његове функције повезивања атрактивних и рецептивних фактора туристичке понуде са емитивним центрима, односно туристичким токовима у земљи и иностранству. Посебно је значајна улога положаја у смислу просторне интеграције, организације и туристичке промоције на туристичком тржишту.

Положај општине у координатном систему је између $43^{\circ}15'34''$ и $43^{\circ}09'31''$ северне географске ширине и $21^{\circ}47'16''$ до $21^{\circ}53'31''$ источне географске дужине.

Туристичко - географски положај детерминишу најближи домаћи и међународни туристички правци који се одвијају друмским, железничким и ваздушним везама.

Друмски саобраћај за сада има примарни значај за развој туризма и на то битно утичу два фактора:

- 1) општи значај услуга и предности друмског саобраћаја у савременом туристичком простору
- 2) повољан положај општине у односу на екстерну друмску мрежу.

Најзначајнији је државни путеви који пролазе општином Дољевац су:

Државни путеви IA реда:		
Редни број	Ознака пута	ОПИС
1.	A1	Државна граница са Мађарском (гранични прелаз Хоргош) - Нови Сад - Београд - Ниш - Врање - државна граница са Македонијом (гранични прелаз Прешево)
Државни путеви IIA реда		
59.	158	Мала Крсна - Велика Плана - Баточина - Јагодина - Ћуприја - Параћин - Ражањ - Алексинац - Ниш - Клисурска - Лесковац
116.	216	Веза са државним путем 215 - Каоник - Рибаре - Вукања - Прокупље - Житорађа - Дољевац - веза са државним путем A1
Државни путеви IIB реда		
117.	418	Прокупље - Стара Божурња - Орљане - Малошиште (веза са државним путем 158)

Табела 1 – Државни путеви који пролазе кроз територију општине Дољевац
Извор: Општинска управа

Правац коридор 10 односно ауто-пут Е-75 Будимпешта - Нови Сад – Београд – Ниш – Скопље – Солун - Атина, који пролази кроз општину Дољевац је свакако најзначајнији путни правац зато што повезује општину Дољевац са западном Европом (где се налазе највећи емитивни центри), и јужним Медитераном (где се налазе највећи рецептивни центри).

Поред аутопута Е-75 значајну улогу имају и путеви: део старог аутопута који пролази кроз општину, **магистрални пут Ниш Дољевац – Лесковац - Врање** и **регионални пут Ниш – Дољевац – Прокупље - Куршумлија** (овом саобраћајницом општина је повезана са Косовом и Метохијом и планином Копаоник и даље према Јадранском мору).

Од локалних путева значајнију улогу има пут Ниш – Орљане - Прокупље. Укупна дужина саобраћајне мреже у општини је 91 km.

Улога железничког саобраћаја је знатно мања у односу на друмски саобраћај, најважнија пруга је на коридору 10 Београд - Солун. Пруга Дољевац - Куршумлија - Косово поље је изгубила на свом значају.

Од великог значаја за туризам је близина аеродрома Константин Велики у Нишу.

Због повољног саобраћајно - туристичког положаја велики потенцијал је транзитни туризам, мада постојеће саобраћајнице и саобраћајна средства која су у функцији развоја туризма, својим квалитетом нису у могућности да задовоље разноврсне потребе туриста.

Од тога да је општина Доњевац представљала пре свега емитивни и транзитни простор, изградњом смештајних капацитета у домаћој радиности, општина Доњевац полако постаје и рецептивни простор

Слика 2 - Географски положај општине Доњевац у Нишавском округу

Извор: <https://sr.wikipedia.org>

4.2. ДЕМОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ОПШТИНЕ ДОЉЕВАЦ

Општина Доњевац припада општинама Нишавског округа у централној Србији и заузима површину од 121 км² на којој, према попису из 2011. године, у 16 насеља живи 18.463 становника што је по величини територије сврстава на последње, а по густини насељености на друго месту у Нишавском округу.¹

Редни број	Катастарска општина	Број становника	Површина КО у м ²	Густина насељености
1.	Белотинац	1244	5713749	218
2.	Доњевац	1657	3173369	522
3.	Клисура	153	2538714	60
4.	Кнежица	526	3133192	168
5.	Кочане	1451	6419671	226
6.	Малошиште	2835	17782100	159
7.	Мекиш	1076	9511337	113
8.	Орљане	1479	9300439	159
9.	Перутина	175	5054296	35
10.	Пуковац	3864	17748792	218
11.	Русна	404	11690980	35
12.	Ђурлина	184	4805259	38
13.	Чапљинац	922	5545938	166
14.	Чечина	726	8917823	81
15.	Шаиновац	898	4343975	207
16.	Шарлинац	869	5724157	152
Укупно		18463	121403791	153

Табела 2 - Приказ броја становника по насељеним местима са просечном густином насељености

¹ <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>

Извор: Аналитички сервис ЈЛС

Што се тиче повећања односно смањења броја становника општине Дољевац, оно што је карактеристично јесте да се у периоду после Другог светског рата па све до 1991. године број становника нагло повећавао. На пораст броја становника у том периоду, претежно су утицали висока стопа natalитета у послератном периоду, досељавање становништва из других мање развијених крајева, као и миграциона кретања унутар општинских насеља, пре свега у општински центар Дољевац, а у мањем обиму у Кочану, Пуковцу и Малошишту. Последњих година, општина бележи стаалан пад броја становника, и то у свим насељеним местима. Овај одлив становништва се може приписати миграцији младих ка градским насељима, али и мали број новорођених према броју умрлих лица на територији Општине.

	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Белотинац	1129	1223	1301	1293	1292	1387	1321	1244
Дољевац	416	435	274	1130	1378	1536	1625	1657
Клисура	202	221	242	237	223	215	184	153
Кнежица	709	734	763	673	647	648	586	526
Кочане	1465	1547	2012	1594	1605	1595	1591	1451
Малошиште	2542	2680	2818	3071	3085	3025	2933	2835
Мекиш	1147	1188	1232	1167	1225	1198	1137	1076
Орљане	1448	1567	1622	1657	1690	1716	1612	1479
Перутина	476	489	449	338	302	258	204	175
Пуковац	3404	3694	3908	4065	4186	4215	3956	3864
Русна	842	909	942	835	746	635	516	404
Ђурлина	241	266	243	211	199	189	193	184
Чапљинац	943	1017	1034	1050	1125	1104	1008	922
Чечина	939	1004	1054	956	953	914	834	726
Шаиновац	843	898	956	993	1017	1039	955	898
Шарлинац	895	953	1010	958	990	988	906	869
Укупно	17641	18825	19860	20228	20663	20662	19561	18463

Табела 3 - Упоредни приказ броја становника по годинама и по свим насељеним местима (Попис становништва, 2011. година)

Извор: РЗС, <https://www.stat.gov.rs/>

Једна од демографских карактеристика јесте и етничка припадност. Етничка припадност у општини Дољевац је хомогена. Иако апсолутну већину становништва чине Срби, значајан део становништва су и Роми, док је незнатан број припадника осталих етничких заједница.

Националност	Број становника	Удео у становништву (у %)
Срби	17008	92,12
Роми	1218	6,60
Македонци	17	0,09
Горанци	4	0,02
Румуни	4	0,02
Бугари	3	0,01
Руси	5	0,03
Словенци	2	0,01

Табела 4 - Становништво према етничкој припадности на територији општине Дољевац (Попис становништва, 2011. година)

Извор: РЗС, <https://www.stat.gov.rs/>

У структури становништва према полу примећује се за мали проценат већи удео мушког становништва. Од укупног броја становника 9003 је жена и 9460 мушкараца.

Графикон 1 - Структура становништва према полу (Попис становништва, 2011. година)

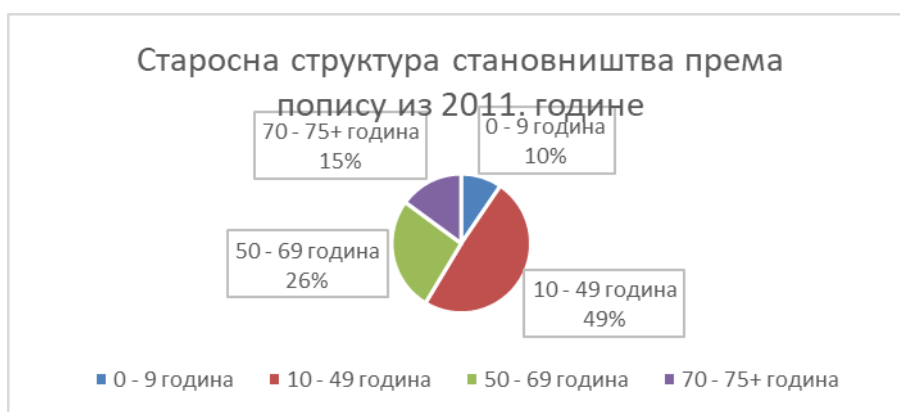
Извор: РЗС <https://www.stat.gov.rs/>

Што се тиче старосне структуре становништва, према попису становништва из 2011. године примећује се да је највећи удео у становништву заправо старосна структура од 10 – 49 година и број таквих становника износи 9070. Када се на ову цифру дода и податак да становника од 50 до 75 година има 7637, добијамо крајњи показатељ да је стопа новорођених ниска на територији општине.

Узраст	Број становника
0 – 9 година	1756
10 – 49 година	9070
50 – 69 година	4885
70 – 75+ година	2761

Табела 5 - Старосна структура становништва (Попис становништва, 2011. година)

Извор: РЗС, <https://www.stat.gov.rs/>

Графикон 2 - Старосна структура становништва (Попис становништва, 2011. година)

Извор: РЗС, <https://www.stat.gov.rs/>

Концепција демографског развоја се огледа у смањивању и заустављању негативних демографских токова, првенствено неповољне старосне и образовне структуре становништва, као и негативне стопе миграција село-град.

Планска решења је потребно дефинисати на начин да допринесу остваривању следећих циљева у демографском развоју:

- одржавање позитивног природног прираштаја;
- смањивање миграција село-град и задржавање младог становништва, посебно у сеоским подручјима, стварањем услова за привредни развој села
- подизање образовне структуре становништва и смањење броја неписмених модернизацијом програма и система образовања (обуке, преквалификације и специјализације пољопривредног становништва у области увођења еколошких стандарда и агро-туристичких услуга)
- перманентно смањивање незапослености.

4.3. ПРИВРЕДА ОПШТИНЕ ДОЉЕВАЦ

Становништво овог краја до Првог светског рата бавило се искључиво пољопривредом, а она је у периоду и Другог светског рата била основна привредна грана. Становници су се бавили обрадом земље, сточарством, виноградарством и воћарством.

Попис пољопривреде на територији Републике Србије спроведен је од 1. октобра до 15. децембра 2012. године, у складу са Законом о попису пољопривреде 2011. године („Сл. гласник РС“, бр. 104/09 и 24/11), којим су обухваћена привредна друштва, земљорадничке задруге, други облици организовања са статусом правног лица и предузетници регистровани у Агенцији за привредне регистре да претежно обављају делатност пољопривредне производње или су регистровани у другој делатности али имају организационе делове у којима се обавља делатност пољопривредне производње, као и породична пољопривредна газдинства.

Укупан број запослених у општини Доњевац износи 49. Буџет општине Доњевац у последњих неколико година се кретао према подацима датим у следећој табели:

Година	Укупан општински приход	Укупан општински приход по глави становника
2015.	392,061,000	21,235
2016.	431,582,000	23,375
2017.	527,485,000	28,569
2018.	487,706,000	26,415
2019.	556,934,000	30,164

Табела 6 - Укупни годишњи приходи буџета општине Доњевац

Извор: Локална самоуправа - Одељење за привреду и финансије – завршни рачуни за 2015., 2016., 2017., 2018. и 2019. годину

Графикон 3 – Укупни приходи буџета општине Доњевац

Извор: Локална самоуправа - Одељење за привреду и финансије – завршни рачуни за 2015., 2016., 2017., 2018. и 2019. годину

На основу података Републичког завода за статистику просечна бруто зарада на територији Републике Србије за јун 2020. године износи 82.572,00 динара, за регион Јужне Србије износи 75.000,00 динара док на територији општине Дољевац просечна бруто зарада износи 60.580,00 динара.

Удео радног контингента у укупном становништву мањи је од републичког просека. Према подацима из последњег пописа становништва, домаћинства и станова на територији Републике Србије који је спровео Републички завод за статистику број радно способних становника (становништво између 16 и 65 година) на територији општине Дољевац износи 11981.

Према подацима Националне Службе за запошљавање, филијала Ниш, експозитура Дољевац, укупно незапослених у августу 2020. године је 1.017 лица, од тога 622 мушкараца и 395 жена.

Укупно незапослених	Укупно мушкараца	Укупно жена
1.017	622	395

Табела 7 - Незапосленост на територији општине Дољевац према полној структури
Извор НСЗ, <http://www.nsz.gov.rs/>

Образовна структура становништва општине Дољевац показује да је мали удео становништва са високим образовањем, далеко испод републичког просека и просека за нишавски округ. Већина становништва има средњу стручну спрему као и основно образовање, док велики удео у броју становника имају они становници без икакве школске спреме и становништво без доказа о образовању и школској спремности које је сврстано у групу неписменог становништва.

У општини Дољевац пољопривреда је доминантна делатност, а пољопривредне површине су углавном сконцентрисане дуж речних токова Топлице, Јужне Мораве, Пусте и Југбогдановачке реке. Број пољопривредних газдинстава у општини, према подацима Пописа пољопривреде из 2012. године, износио је 3.828 регистрованих газдинстава.

Повољни природни услови и богати природни ресурси омогућавају разноврсну пољопривредну производњу, те су заступљене све пољопривредне гране.

Оранице и баште представљају највећи проценат коришћеног земљишта – 87% и пшеница и кукуруз се највише производе. Овај крај је традиционално познат по гајењу раног поврћа, кромпира и бостана, а гаје се и краставац, паприка, спанаћ, а у воћарству доминантне су шљива и вишња. Када је о сточарству реч, постоје повољни услови за говедарство, овчарство и козарство.

Повртарска производња заузима 10% у структури пољопривредне производње и под поврћем се налази 303 хектара. И на отвореном пољу и у заштићеном простору гаје се све врсте поврћа, а доминантне повртарске културе су парадајз (64ха), рана паприка (82ха), салата, спанаћ, краставац. Лубеница, диња и купусно поврће производе се на отвореном пољу, док се празилук и млади лук производе у пластеницима. Просечна величина поседа по газдинству износи 1,4 ха, што значи да су поседи мали, а имају велики број парцела, од 4 до 7. Интензивнија улагања у рану производњу поврћа у пластеницима лимитирана су овом уситњеношћу поседа.

Под житом се налази 4.185 хектара, од чега је под кукурузом 1.658, а под пшеницом 2.401 ха.

132 хектара Дољевачке општине налази се под воћњацима, од чега је 67 хектара под шљивом, а 34 под вишњом. Просечни приноси шљиве (23,5кг/стаблу), али и јагоде из овог краја (8.511кг/ха), изнад су просека у округу. Под виноградима је 147 ха, а приноси по чокоту су 1,6 кг.

У долиним пределима Дољевачке општине услови су повољни за гајење крупне стоке, док брдско-планински крај погодује развоју овчарства и козарства. Шарено домаће говече типа сименталац преовлађује у говедарству док су грла чисте сименталске и холштајн расе знатно мање заступљене. Домаће расе – различити сојеви праменке, пиротске оплемене и цигаја, доминирају и у овчарству. Од страних преовлађују витемберг и ил де франс. Шведски ландрас и велики јокшир најзаступљенији су у свињарству, док су немачки, холандски и белгијски ландрас, али и дурок и пиетрен присутни у мањем броју. Сточни фонд броји 1.055 грла говеда, 7.549 свиња, 2.302 грла коза и оваца и 42.588 грла живине.

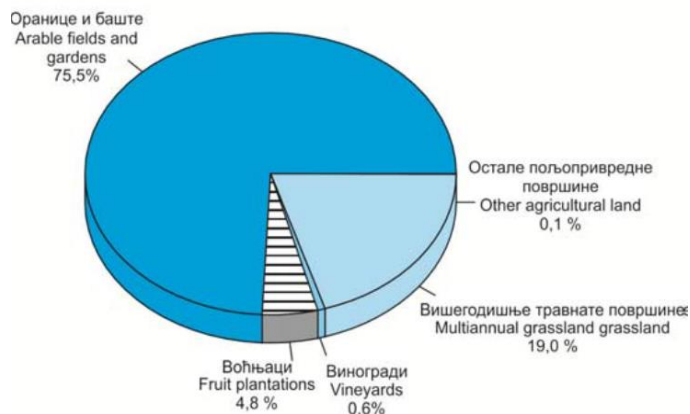
У општини Дољевац, према званичним подацима из пописа пољопривреде који је Републички завод за статистику спровео 2012. године, 3.756 газдинстава користи пољопривредно земљиште. У највећем броју имају оранице и баште, односно најчешће гаје кукуруз за зрно (њих 3.270), а затим пшеницу и крупник – 2.864 газдинства. Према броју следе пољопривредна домаћинства која производе кромпир – 1.276, паприку – 1.041 и парадајз (731).

Највећи број газдинстава су породична (99,44%), а остало су правна лица.

Пољопривредом се у Дољевцу бави 8.258 људи, а мушкарци предњаче када је реч о укупном броју.

Када је реч о носиоцима газдинстава, мушкарци су поново у предности и учествују са 84,96%, док је удео жена много мањи (15,04%).²

Граф. 9.1. КОРИШЋЕНО ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ, 2016.
UTILIZED AGRICULTURAL AREA, 2016

Графикон 4 – Коришћено пољопривредно земљиште 2016.године

Извор: Општинска управа

Посебан допринос развоју пољопривреде, посебно повртарству и воћарству, дали су новоотворени капацитети за топлу и хладну прераду воћа и поврћа и то: „Green garden“ ДОО, Орљане и „ДАДАП“ ДОО, Кочане. Ова привредна друштва у сезони откупа и прераде воћа и поврћа упошљавају више од сто радника и сарађују са неколико стотина пољопривредних произвођача од којих откупљују пољопривредне производе. Развоју сточарства и фармерском узгоју стоке, допринос је дао „МАК international“ ДОО, Пуковац, који се бави кланичном и индустријом прераде меса.

Развојем привреде у послератном периоду, велики део становништва налази запослење у нишким фабрикама, а више стотина и на територији општине Дољевац. Такве тенденције задржане су све до краја деведестих година прошлог века, када престаје да постоје друштвена предузећа. Због губитка радних места и свеопште кризе у друштву (ратови, распад Југославије и др.), опет се велики део становника враћа на пољопривредну производњу.

У последњој декади, слободно можемо рећи да индустрија полако преузима примат у односу на пољопривреду у општини Дољевац, доласком инвеститора и отварањем погона фабрика ауто-индустрије "LEONI Wiring systems" у Малошишту, као и фабрика у Нишу: "Yura Corporation", "Beneton", „Johnson Electric“ ДОО Ниш и друге, које су са територије општине Дољевац запослиле више од 1.000 незапослених, те је незапосленост на евиденцији опала на 9,5%, од укупног броја становника (1.017 од 18.463).

По евиденцији Агенције за привредне регистре Београд, на територији општине Дољевац је регистровано је 90 активних привредних друштава, 225 активних предузетничких радњи, 22 активних спортских друштава и 22 активних удружења грађана – организација цивилног друштва.

4.4. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Природни ресурси и њихова атрактивност и потенцијал на простору општине Дољевац пружају бројне могућности за развој туризма.

4.4.1. Рељеф

Општина је смештена на северу Лесковачке котлине, у њеном најнижем делу, на плодној алувијалној равни Јужне Мораве, као и доњих токова Топлице, Пусте и Југбогдановачке реке, а захвата и западне, јужне и северне обронке Селечевице. Овде се надморске висине крећу од 188-805 м, а Дољевац, административни центар Општине, налази се на 196 м надморске висине, на 43°11' северне географске ширине и 21°49' источне географске дужине.

Рељеф овога краја је комбинација брдско-планинског и равничарског рељефа.

Североисточни и југоисточни део Општине захвата микрорејон побрђа, који га чини благо нагнутим и осунчаним, па се овде углавном налазе виногради.³

² <https://www.stat.gov.rs/>

4.4.2. Климатске карактеристике

На подручју општине Доњевац влада умерено - континентална клима са изразитијим континенталним карактеристикама, топлим летима и умерено хладним зимама. Прелазна годишња доба се одликују варијабилним временом са топлијом јесени од пролећа.

Клима општине је веома повољна за развој излетничког, транзитног, ловног и културног туризма. Клима општине има и своје специфичне карактеристике условљене посебним факторима као што су: отвореност простора према северу, западу и југу, присуство значајних речних токова, изложеност ваздушним струјањима и др. Најтоплији месеци су јул и август, а најхладнији децембар и јануар. Средња годишња температура износи 10.3° С, а годишње колебање температуре 22° С. Зимске минималне температуре углавном не прелазе толерантне границе. Неповољна је, међутим, појава негативних температура у току вегетације, тј. у априлу, мају и септембру. Анализирајући све доступне податке, може се закључити да су ове ексцесне појаве са малом вероватноћом јављања, али и то да одређени ризик ипак постоји. Средња вегетациона температура за период април – септембар износи 16.6° С, док сума активних температура ваздуха у периоду вегетације износи 3.552° С.

Републички хидрометеоролошки завод нема инсталирану станицу за мерење температуре ваздуха на административном подручју општине Доњевац, због тога је потребно узети најближу инсталирану мерну станицу у Нишу као параметар. Ова мерна станица се налази на мање од 7 km од општине те се може узети као меродавна за приказ температуре и осталих параметара климе.

Графикон 5 - Средње месечне температуре за 2019. годину
Извор Хидрометеоролошки завод Србије

Подручје општине је добро осунчано. Највећи број сунчаних сати има лето са максимумом у јулу од 308 сати, а најмање зима са минимумом у јануару - 58,7 сати. Пролеће је са 438 сати сунчаније од јесени која има 382 сата, док је број сунчаних сати у вегетационом периоду 1100, што се повољно одражава на вегетацију на овим просторима. Годишња сума стварног трајања сунчевог сјаја износи 1.960 часова. Најповољније светлосне прилике су у јулу и августу, а најнеповољније у децембру, јануару и фебруару.

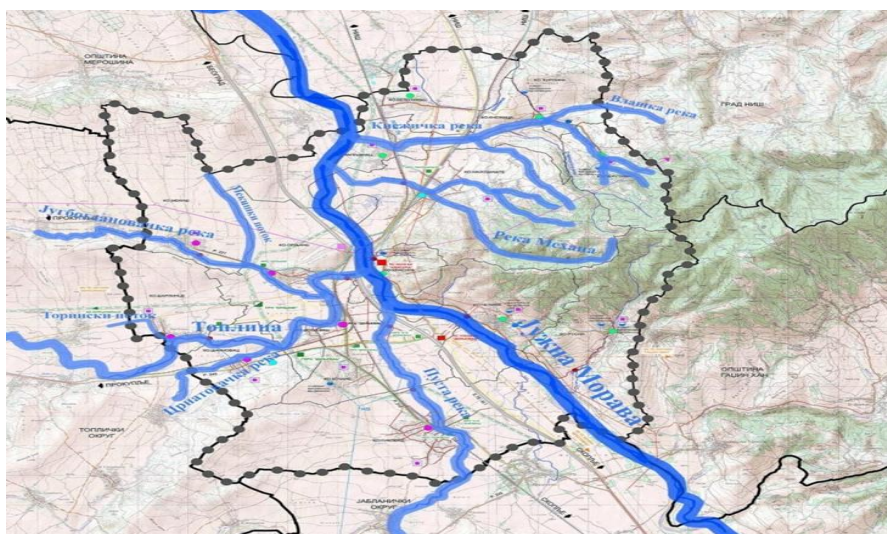
Релативна влажност ваздуха има супротан ток од температуре ваздуха, влажност се смањује када се температура повећава и обратно, влажност се повећава при ниским температурама. Представља важан елеменат са климатско - терапеутског становишта код људи, значајан је у пољопривреди, шумарству, туризму итд. Клима општине је веома повољна пре свега за развој излетничког, транзитног, ловног и културног туризма.

4.4.3. Хидрографске карактеристике

Општина Доњевац на својој територији обилује како површинским тако и подземним водама. Хидрографска карта општине показује да је ова структура веома разграната на комплетној територији.

³ <https://www.agromedia.rs/>

Слика 3 - Хидрографска карта општине Дољевац
Извор: Општинска управа

Што се тиче водних ресурса, односно површинских водотока свакако најзначајнију улогу има река Јужна Морава, која прикупља и одводи све површинске воде са подручја општине Дољевац, као и њене притоке Топлица и Пуста река. Подручје општине је веома богато и подземним водама а има и неколико мањих река. На Јужној Морави одржавају се риболовачка такмичења, Топлица је релативно богата рибом. Некада се у овим рекама купало али због девастације простора и загађења воде то више није могуће.

Слика 4 - Река Јужна Морава у општини Дољевац
Извор: Општинска управа

Слив Топлице обухвата 14,9% од укупне површине слива Јужне Мораве, а у њеном протицају учествује са 10,9%. Настаје од Ђерекаруше и Штавске реке (у доњем току се назива Луковска река), које се спајају код Мерђеца. Код Куршумлије прима своје две највеће притоке Бањску и Косаницу. У доњем току највеће притоке су Црнатовачка река (у доњем току назива се Дулин поток), која се код Дољевца улива са десне стране и Југбогдановачка која се код Орљана улива са леве стране.

4.4.4. Карактеристике биљног и животињског света

Биљни и животињски свет имају посебан значај за туристичка кретања с обзиром да се ради о кретању где постоје разлике у рељефу, клими, саставу земљишта и хидрографији, самим тим и живи свет је различито заступљен. Иако у природи постоји тесна повезаност између две основне категорије живог света њихова специфична обележја се различито манифестују у туристичким кретањима. Слика о стању животињског света у протеклој деценији уклапа се у општу слику друштва непосредно пре транзиције и у транзицији.

Са једне стране су слабо развијене невладине организације које се баве еколошким проблемима, а са друге стране изостанак заинтересованости институционалних носилаца из јавног сектора за очувањем животињског света. Ово је последица ниске еколошке и грађанске свести

ловаца, риболоваца и људи који су у најближем контакту са природом, што Србији представља огроман проблем, али срећом није тако заступљен у општини Дољевац. Велики проблем представља и употреба великих количина хемијских средстава у пољопривреди. Многи пестициди забрањени у ЕУ и свету, код нас се и даље користе што доводи до великих и дуготрајних загађења земљишта али и површинских и подземних вода. То директно утиче на животињски свет и бројне биљне врсте.

Ловни туризам представља потенцијал ове општине пошто већ постоје регистрована правна лица која се већ дуже баве овим послом. Међутим, то су још увек скромни кораци, неорганизовани и без неког већег ефекта на економију општине Дољевац. Цео крај изузев сталних насеља представља ловно - продуктивну површину на којој живе и размножавају се различите врсте дивљачи. Ловиштем газдује ловачко удружење „Топлица“ из Дољевца. Углавном се лове зечеви, фазани и пољске јаребице.

Током последњих година долази велики број страних ловаца, махом Италијана.

Појас поред Јужне Мораве и доњих токова Топлице, Пусте и Југ Богдановачке реке карактерише присутност ливада и ораничних површина на којима су углавном повртарске и ратарске културе. Од аутохтоне вегетације овде се могу срести остаци шума топола, врба, јасике, црне јове и других меких лишћара.

Изнад овог појаса заступљено је пољопривредно земљиште које у највећој мери чине оранице, воћњаци и виногради, који су најзаступљенији на потезу званом Делнице, западно од Кочана. Под шумама се налази један мањи проценат од укупне површине општине. Укупно обрасла шумска површина на територији општине Дољевац, износи 2050 ha. Шумска вегетација углавном заузима источни (Селичевица) и централни део територије општине. Шуму овде чине мешовите заједнице цера, граба, храста китњака, букве и јеле, бројне шикаре и шибљаци, као и врбе и тополе дуж Јужне Мораве.⁴

Планина Селичевица је богата аутохтоним биљним врстама које имају лековита својства. Биљни свет у осталом делу општине заступљен је пре свега пољопривредним културама. Доминирају ратарске културе кукуруз, пшеница и поврће, воћњаци заузимају мањи део.

Овај крај је познат по производњи раног поврћа у пластеницима и стакленицима, као и по производњи паприке и бостана. У част ове пољопривредне културе у селу Мекиш се сваке године организује Добричка бостанијада.

4.5. КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКО НАСЛЕЂЕ

Територија општине Дољевац је настањена од давнина о чему сведоче остаци утврђења, бројна археолошка налазишта, верски објекти, споменици из НОБ-а, као и абијенталне туристичке вредности:

- Средњовековни град Копријан – (Корвинград)
- Црква Св.Петке, Ћурлина
- Црква Св.Симеона, Клисуре
- Црква Светог Јована, Орљане
- Црква Св.Параскеве, Орљане
- Црква Св.Николе, Пуковац
- Црква Св.Архангелима Михајла и Гаврила, Кочане
- Црква Св.Романа у Белотинцу
- Црква Св. Николе у Русни
- Споменик палим борцима НОР-а и жртвама фашистичког терора у Пуковцу
- Споменик палим борцима НОР-а и жртвама фашистичког терора у Малошишту
- Објекти народног градитељства
- Пијаце у Пуковцу и Малошишту.

Непокретна културна добра су ствари и творевине материјалне и духовне културе од општег интереса и представљају потенцијал у области туризма.

4.5.1. Археолошка налазишта

- **Копријан**

Старом археолошком налазишту, средњовековном граду Копријану смештеном на обронцима планине Селичевице, као и цркви Светог Јована на Комиги и "шупљем камену" који се налази недалеко

⁴ Просторни план општине Дољевац („Службени лист града Ниша“ бр. 16/2011 и 91/2019)

од цркве од давнина се преписују чудотворна и исцелитељска својства, као и другим верским и историјским објектима.

Мастер планом културно - историјске руте Пут римских царева („Феликс Ромулијана“), у оквиру туристичког подручја које је обухваћено рутом пут римских царева као туристичка атракција је наведен Средњевековни град Копријан (Курвин град) код села Малошишта, 11 км јужно од Ниша, сазидао је у време кнеза Лазара 1382. године.

Први поуздани подаци о овом подручју потичу из XIV века. То су писани извори и трагови материјалне културе из времена српске средњевековне државе. У писаним изворима најраније се помиње поље Добрич. Најстарији запис о Добричу везан је за 1330. годину у књизи: "Животи краљева и архиепископа српских", Данила II. У биографији краља Стефана Дечанског пише: "И тако заповеди превисоки краљ да се сакупе сви војници српске земље на поље звано Добриче; то је поље дивно и велико у месту званом Топлица јер припада ка реци Морави. На том пољу многи од древних царева страшне битке међусобом учинише. А ту се и овај превисоки краљ надао да ће се борити са бугарским царем." Из записа се види да је Стефан Дечански очекивао да ће до битке са бугарским краљем Михајлом доћи на Добричу, међутим бугарски краљ је изменио правац напада и пошао у правцу реке Струме. Наш краљ Стефан Дечански га је сачекао код Велбужда и до ногу потукао.

Слика 5 - Зидине средњевековног града Копријана
Извор: Радио Копријан

У најстарије трагове материјалне културе и писане изворе спадају они који се односе на средњевековни град Копријан. Одбрамбени град Копријан подигао је 1372. године српски властелин Ненад, што се види по надвратнику са градске капије, који се чува у народном музеју у Нишу. На надвратнику је уклесано: "Аз Ненада син казнаца Богдана сазидах си град Копријан в дни благоверного господина ми кнеза Лазара в лето 1372. године". У народу постоји веровање, мада и неки историчари тврде да је властелин Ненад, један од Југовића, син Југ Богдана.

Град је захватао простор дужине око 80 метара и ширине 50 метара, што значи да се простирао на површини од око 4000². Главни улаз се налазио на североисточној страни, док је на свим осталим странама имао по неколико кула за одбрану. У источном делу града налазила се зграда површине око 500². Град је са свих страна био опасан великим шанцем, који је такође био у функцији обезбеђења и одбране.

Слика 6 - Зидине средњовековног града Копријана (данас)
Извор: Општинска управа

Копријан је имао и своје подграђе у коме се налазила и црква, што још више говори о значају овог средњовековног утврђења. Та црква чију је основу и остатке открио археолог Славетић, припадала је групи српских цркава познате моравске школе црквене архитектуре, која обухвата период задње четвртине XIV и прве половине XV века. Та црква је била богослужбени храм града.

Приликом откривања ове цркве 1933. године Славетић је записао: "Постоји црква моравског типа зидана од нетесаног камена. Патос у нартексу био је од грубог мозаика док је у осталим деловима зграде састављен од наизменично положених плочица размера 20 са 20 см, од белог мермера и зеленог месног камена". На темељима те цркве данас је, у атару села Клисуре, подигнута малена црквица посвећена светом Симеону.

Коначним падом Србије под турску власт град Копријан је изгубио сваки свој стратегијски и функционални значај, становништво се раселило а град опустео, те је постепено са својим називом падао у заборав. Дошло је и до промене његовог имена па касније називао Курвин град или Корвин град. Наиме, село у подножју града звало се Курвино па је дошло до премештања појма "град" на село у подножју које је тако добило назив Курвин Град (то се види из турског пописа Ниша и околине из 1498. године). Како је село надживело град и одржало се и у каснијим временима, развалине града изнад њега назване су његовим именом.

Град Копријан, данашњи Корвин град, спада у ред значајних споменика српске средњовековне историје и културе. Као средњовековно утврђење налази се у групи најзначајнијих уметничких споменика световне архитектуре из задњих деценија XIV и прве половине XV века. Ово су једини остаци неког средњовековног града на територији данашње општине Дољевац, па самим тим требало би искористити и туристички валоризовати.

Утврђење Корвинград у Нишкој околини, до данашњих дана недовољно је испитан локалитет, изгледа насељен још у освиту историјског доба. Због транзитног и стратешког положаја над теснацем над којим се уздиже у доба римског царства насеље је било одбрамбена кула војног пута (виа милитарис). Значајна је војна тачка и у доба Византије под именом Комплос. У средњем веку обновљено је насеље, које је преостало из ранијег периода и од тада носи назив Копријан.

Копријан је погранични град деспотовине, више пута њиме ће завладати српски и турски моћници. Када је у последњем турском налету разорена Српска средњовековна држава, Копријан је до темеља разорен, становништво побијено и расељено и одведено као робље у Малу Азију. Тврђава је више пута коришћена као грађевински материјал за изградњу Нишке тврђаве. У двадесетом веку руине је разнело локално становништво и њиме градило своје куће. Верује се да вулгаран назив града потиче из времена у коме је извесна дама из градског насеља, приликом опсаде неосвојивог утврђења, ноћу док су сви спавали навела стражу да отвори капије града или је сама то учинила. По другој легенди која се још живље одржала у свести народа град је припадао царици, а град се Курвин назвао отуд што је народ неблагонаклоно гледао на забрањену љубав између царице и свештеника из цркве испод града. Постоји легенда да је царица наредила да се разапне платно од града до цркве по коме је прелазила да би се лакше сусретала са вољеним. У јулу 1933. године заиста је постојала црква под градом, припадала је моравском типу, сазирана од нетесаног камена.

Корвинград има изузетно добар стратешки положај. Са нешто нижом Комигом на другој страни он потпуно затвара уску клисуру Мораве, у којој данашњи пут, следећи античку трасу, и пруга Ниш-Врање прелазе Мораву и Топлицу преко два моста међусобно удаљена два километра. Цар Јустинијан I

средином VI века у околини свог родног Ниша подигао је 32 нова и обновио 7 ранијих утврђења. У унутрашњости земље изградио је многобројне кастеле да би становништво имало где да се склони у случају варварских напада преко Дунава.

Наисус је наставио да постоји као велики град под називом Ниш. У повељи (хрисуволји) Цара Василија II из 1020. год. Нишу припадају Мокро, Сврљиг, Топлица и Комплос. Веровање да се Комплос касније претопио у назив за данашње Прокупље и да је заправо реч о истом локалитету оспорена је када је пронађен документ о Сегединском миру из 1444. год. где се посебно помињу Коперханум и Прокопијам. Комплос је морао бити на месту данашњег Корвиног града. Приметна је сличност у називима, а и цело то подручје богато је византиским налазима. Тако је у суседном селу Клисуре пронађена византијска базилика и неколико гробова. Приликом копања темеља зграда често се налази на рушевине мањих и већих грађевина, које су по материјалу и начињу зидања датиране из VI до VIII века наше ере. Комплос је морао бити вазан магистрални град који повезује долину Мораве са долином Вардара, саставни елемент мреже која је у прошло време постојала на овим просторима, важна војна тачка, која је штитила пут од пљачкаша и варварских упада. Каква је судбина задесила град у том времену није познато, али је са оправданим разлогом могао бити сматран за неосвојив. Важна одбрамбена моћ града почивала је у неприступачном планинском терну под којим се простирао прегледан видик на долину и реку, а чије залеђе је чувала још виша Селичевица.

Од досељавања Словена на ове просторе, од почетка владавине Стефана Немање ова област позната је под називом Дубочица. Да ли је Дубочица исто што и Дендра, која се помиње у византијским изворима, остаје неразјашњено. Када је године 1933. у нишкој тврђави пронађен надвратни камен за град Копријан (данас чуван у нишком Народном Музеју), поставило се питање одакле је могао бити донет. Камен је лежао међу другим камењем, као неискоришћен грађевински материјал. Вероватно је да је овде пренет у некој од последњих турских најезди, пред пад деспотовине, и да је српски средњевековни Копријан доживео судбину већине других српских средњевековних градова, који су били разорени и употребљавани за изградњу турских војних логора.

Данас је на овом локалитету уређен излетнички простор око тврђаве тако што је изграђена приступна саобраћајница, постављена туристичка сигнализација, расвета и тиме је омогућен бољи приступ посетиоцима. Завод за заштиту споменика културе у Нишу је урадио геофизичка испитивања и у наредном периоду планира да почне са рестаурацијом постојећег стања овог средњевековног утврђења.

4.5.2. Верски објекти

• **Црква Св. Петке, Ђурлина**

На територији дољевачке општине из раног византијског периода имамо остатке велике цркве из VI века у атару села Ђурлине. Детаљан опис овог значајног налазишта дао је наш познати књижевник и научник Милан Ђ. Милићевић, који је одмах по ослобођењу од Турака обишао новоослобођене крајеве. О овој цркви он је између осталог записао: "Црква је зидана од печених опека налик на опеке римске, олтар је окренут право ка истоку. Дужина цркве је 26,19m од којих на олтар долази 6,80m на праву цркву 12,46m и на припрату 3,75m. Оба ребарна зида и онај трећи што дели припрату од цркве дебели су по 0,92m. Олтар је један већи у средини, а са обе стране има по један мањи на оној прузи која раставља олтар од праве цркве била су четири гранитна зелена стуба од којих су три нађена у рушевини црквеној, оборена и скрхана, а четвртога нема. Већи комади ових стубова сада су дугачки до 1,66m а на крајевима су дебели 0,32 до 0,35m. Основице су им биле мраморне, црвене, лепо углађене стене, које и сад стоје на свом месту. И по њима се види да су стубови на силу крњени и обарани, да би се црква лакше порушила. Права црква је дугачка 12,46 а широка 15,40 метара. Њена шупљина подељена је на три дела, сваки део према свом олтару. Средњи део широк је 8,5m а два споредна по 3,45m. Из припрате се у цркву улазило на троја врата. Средња су широка 2,15 а обоја напоредна по 1,75 метра. Припрата је широка колико и права црква 15,40 а дугачка је 3,77m. Опеке од којих је црква зидана тројаке су по величини.

Једне су дугачке по 0,37, друге по 0,40, треће по 0,44m а широке по 0,25, 0,30 и 0,32m а дебеле 0,03 до 0,05m. На неким имају два знака као нека слова а на неким наш крст". Овако презицан и потпун опис Милићевић даје на основу околности што је налазиште посетио у време откопавања, а о самом открићу каже: "Неки Благоје Маслар из села Малошишта почео је први да откопава и да тражи цркву. Видевши да се Благојева побожна ревност награђује тако ненаданим открићем и други сељаци навале помагати Благоју и до сада је откопано свуда око зида". Ова црква се помиње и у књизи "Царичин Град – утврђено насеље у Византијском Илирику" Владимира Кондића и Владислава Поповића. На локалитету ове древне базилике из раног византијског периода подигнута је 1900. године нова црква данашњи храм Свете Петке у Ђурлини. У селу Ђурлина налази се црква Свете Петке која потиче из VI века. Цркву у Ђурлини подигао је цар Јустинијан I, оснивач чувеног Царичиног града код Лебана. На локалитету ове

древне базилике из раног Византијског периода подигнута је 1900. године нова црква, данашњи храм Свете Петке у Ђурлини. Црква је саграђена за време краља Александра Обреновића, а освећена 1901. године од стране Епископа Нишког господина Никонора. Године 1902. у цркви је откривен спомен краљу Милану Обреновићу, ослободиоцу Ниша са оквиром од мермера и гипса и уметничком сликом на платну, рад познатог српског сликара Ђорђа Крстића. (Слика је узета на рестаурацију 2002.године и због недостатка финансијских средстава још није враћена у цркву Свете Петке).

Слика 7 - Звоник цркве Свете Петке у Ђурлини; Место где се налазила слика Краља Милана Обреновића
Извор: Општинска управа

Слика 8 - Црква Св.Петке у Ђурлини
Извор: фото Милан Станковић

Црква Св.Петке освештена је 1901. године. Црква је занимљива јер се у њој налазила слика краља Милана Обреновића, коју је урадио наш познати уметник, нишлија Ђорђе Крстић. Деведесетих година прошлог века пао је кров цркве, после тога црква је рестаурирана, а слика краља Милана је однета у нишки завод за заштиту споменика.

- **Црква Св.Симеона, Клисуре**

Из истог периода потиче и црква у атару села Клисуре чији су остаци откривени 1933.године. Кондић и Поповић дају у свом делу опис ове цркве: "По општој диспозицији основе одговара трихонхосима из Царичиног града. Северна пастофорија има на источној страни малу апсиду с крстастим басеном. Иако подсећа на крстионицу басен је у овом случају намењен прању црквених посуда (ђаконикон).

Слика 9 - Црква Св.Симеона у Клисуре, унутрашњост
Извор: Општинска управа

Слика 10 - Црква Св.Симеона у Клисуре
Извор: фото Милан Станковић

Народ Клисуре и Малошишта, заједно са нишком епархијом, на темељима ове византијске грађевине, подигао је црквицу посвећену Св.Симеону. Црква је изграђена од материјала који се ту нашао приликом откривања византијске базилике (већином од камена). Унутрашњост цркве није осликана већ се налази само неколико икона. У селу Клисуре се одржавају дани Св.Симеона, када се и служи литургија у овој цркви.

О постојању ранијих насеља на овом подручју, говоре топоними и многи налази, стручно још увек недовољно испитани. У атару села Русне један потез носи назив Латинско гробље, на коме се и данас налазе остаци мале цркве и бунара зиданог каменом. На другом месту у атару овог села под називом Градиште стоје остаци зидина дужине око 80 и ширине 20 метара, са више преградних зидова.

У атару села Кнежице постоји потез Грчко гробље, на коме су сељаци обрађујући земљу наилазили на остатке камена, гробова и другог материјала, а и сам назив указује на могуће трагове насеља из античког периода. Села Малошиште и Кнежица се налазе на простору између Корвин града и Ђурлине те су размишљања о овим налазима утолико реалнија.

У Добричком делу овог подручја народно предање и случајни налази старог грађевинског материјала, новца и разних других предмета упућују на веома стара времена. Милан Милићевић је записао казивање старијих људи: "да је од Курвин града и Комиге свуда овим венцем био град до града. Од Мерошине до Комиге према Курвин граду могла је прећи мачка с ћеремиде на ћеремиду".

- **Црква Светог Јована, Орљане**

Изнад села Орљана на брду Кумига на 264 метра надморске висине, са леве стране Јужне Мораве, изнад самог ауто – пута Ниш – Скопље, наспрам Корвин града налази се стара орљанска црква, данас посвећена Св.Јовану, која потиче из касног античког периода.

Слика 11 –
Поглед на брдо Кумигу и цркву Св.Јована
Извор: Општинска управа

Слика 12 –
Црква Св. Јована у Орљану
Извор: Општинска управа

До подизања нове цркве Св.Параскеве била је парохијска црква за читав овај крај. Она је по стилу једнобродни храм без кубета, који је по мишљењу свих испитивача подигнут у пре немањићко доба, односно пре XIII века. О њој су писали Василије Марковић, др Владимир Петковић и други. Сви они се углавном слажу да је то врло стара грађевина са изразитим обележјима византијске архитектуре.

Димензије цркве су врло скромне. Средњи део храма дуг је само 4 метра, олтар са апсидом свега 2 метра, док је висина свода око 5,50 метара. При улазу са северне и јужне стране налазе се по два импровизована стуба, који прилично сужавају и онако тесан унутрашњи простор цркве. У недостатку простора на иконостасу су уграђене само царске двери и северна врата, а како црква може да прими врло мали број верника, на јужној страни су отворена и исходна врата. На храмовној слави (7. јула, дан Св.Јована), када се окупља велики број људи из ближе и даље околине, верници без великог задржавања просто само дефилују кроз ову малу црквицу. Од првобитне грађевине најбоље је сачуван северни зид и олтарски део храма док је остало новијег датума. Спољне зидне површине на северној страни, а такође и на олтарној апсиди, подељене су са по четири пинастра (ширине 0,30 метра) на по пет једнаких делова.

Јужни и западни зид су новијег датума и без ових особина што значи да је овај део био порушен па је касније поново озидан.

Време рушења ове цркве није тачно познато, али је највероватније да је она запустела за време Турака, а највише је порушена за време српско – турског рата 1877. године од турских топова који су тукли ову коту.

Путописац Милан Ђ. Милићевић у делу "Краљевина Србија" каже да се на брду код Орљана, које се зове Комњига налази једна стара црква од које стоје само зидови високи до 3 метра. Путописац Тихомор Ђорђевић је 1895. године забележио да је црква већ била обновљена и "да ју је обновио неки Живадин из Ниша, који је за време рата ту чувао стражу па се зарекао да ту направи цркву ако остане жив". Према извештају пароха орљанског број 160 од 10. маја 1939. године црква је по свој прилици реновирана између 1885. године и 1890. године и то стварно од неког Живадина, који је родом не из Ниша већ из околине Пожаревца или Аранђеловца. На овој коту он је за време турско – српског рата по дејством турске артиљерије био у веома критичној ситуацији, па се заветовао, ако остане жив, да обнови цркву, која је пред његовим очима рушена турским топовима. У народу се причало да је Живадин имао и некакав план о месту где је био закопан црквени новац, па је од тог новца обновио цркву, а затим се призетио и населио у селу Вољчинце где и данас живе његови потомци.

При цркви је било више зграда: крстионица, одељење за народ и конаци. Ове зграде до темеља су срушене у I светском рату, када је и црква од гранатирања била прилично оштећена. У II светском рату, с пролећа 1944. године, црква је поново оштећена од шрапнела, али знатно мање. Ипак трагови тог оштећења се могу видети не само на зидовима већ и на царским дверима, као и на икони Христа спаситеља, јужно од двери.

Иконостас цркве радио је Ђорђе Зогравски из Велеса, а у цркви има и велики број поклоњених икона из разних места југоисточне Србије. На средини цркве је амвен од камена, раван нивоу пода. На јужној страни олтара једна ниша искоришћена је за ђаконик. Старе књиге и иконе пренете су 1936. године у нову цркву, а од старих предмета овде има само један фрагмент неке врло старе кадионице.

На брду Комњига око цркве, Тихомир Ђорђевић је 1895. године нашао окамењени малтер, као и једну половину цигле, чија је дужина износила 0,33 метра. Ђорђевић је још приметио и Шупљи камен који народ и данас много посећује и зове га лековити камен. Исто тако забележио је и то да су на југозападној страни брда били остаци неке старе цркве (на њеним темељима је од 1931. године до 1936. године сазидана данашња парохиска црква Св. Параскеве). На основу свега до сада речено сасвим је вероватно да је на овом истуреном положају заиста постојало једно старо византијско утврђење, где је за потребе малобројне посаде града својевремено подигнута и једна мала црквица. У подножју брда где се данас налази црква Св. Параскеве, била је свакако друга црква, вероватно млађег датума која је подигнута за потребе околног становништва. Има изгледа да је црква на брду током средњег века служила као манастир.

Недалеко од ње у стенама је била испосница неког монаха који је још за живота у народу много поштован па су због тога за ову шупљу стену касније везани и неки верски обреди. У време када је црква била порушена, народ је долазио ради молитве у ову испосницу, па је то продужио чак и онда када је црква била оспособљена за службу. Да би натерали народ да посећује цркву а не камен, месни свештеник Коста Првуловић и срески начелник минирали су ову стену и порушили је, али ни то није могло да умањи поштовање према њој. Камен је поново састављен и бетоном учвршћен, те народ у великом броју и са разних страна данас долази овамо.

За мишљење да је ова црквица у доба Немањића и касније служила као манастир даје повод и једна стара владарска повеља из XIV века, а такође и народна предања која се у селима овог краја преносе са колена на колена. У хрисовуљи кнеза Лазара манастиру Раваници писаној 1381. године у којој се први пут помиње село Орљане, помиње се и црква Св. Николе на брду Комњига. Црква Св. Николе која се помиње у хрисовуљи је у ствари данашња црква Св. Јована на брду изнад Орљана. Податак из хрисовуље значи да је црква била посвећена Св. оцу Николају али је за време Турака црква запустела, старо становништво је било расељено и стара храмовна слава била је сасвим заборављена. После ослобођења од Турака када је црква била оспособљена за службу узета је нова храмовна слава – рођење Св. Јована Претече, јер се о старој слави ништа није знало. Овај празник као храмовна слава узет је највероватније због тога што у читавој околини нема ни једне цркве која слави Ивањдан, а осим тога није искључено да је и сама црква освећена тога дана 1908. године па је тако дошло и до промене храмовне славе.

Године 1966. црква је генерално оправљена, покривена, омалтерисана, окречена и стављен тротоар око ње. Бетонска кућица дужине 6 метра и ширине 4 метра која служи као конак, подигнута је 1967. године. Исте године пронађен је и очишћен стари бунар испод цркве Св. Јована. Последњи радови на цркви извршени су 2000. године када је цркви враћен првобитни изглед то јест скинут је малтер, црква је рестаурирана и конзервирана. Ове радове изводио је Завод за заштиту споменика.

Слика 13 - Црква Св. Јована, јужна страна
Извор: Општинска управа

Занимљива је и народна легенда која такође тврди да је ова црква била манастир. По њој је на супротној страни Комњиге у граду преко Мораве живела нека царица или властелинка. Властелинка је по разапетом платну прелазила до манастира на брду Комњига ради молитве.

Како је у манастиру живео неки врло леп и углађен калуђер посумњало се у моралну исправност властелинке, па је због тога и њен град назван Курвин град. По свему судећи црква је сигурно некада била манастир, а Шупљи камен монашка испосница. Цркву и камен народ и данас посећује у великом броју поготову уочи храмовне славе 6. јула увече и 7. јула. Црква је под заштитом државе и представља редак споменик културе из тог времена на овим просторима. Иако је народ доста посећује то су самоиницијативне посете и није стављена у туристичку понуду општине и региона, а постоје добри потенцијали због њене историје, близине главних саобраћајница и доброг и осветљеног прилазног пута.

У непосредној близини цркве Светог Јована налази се "Шупљи камен". То су два камена наслоњена горњим својим деловима један на други а доле су растављени да се може између њих провући. И за време Турака становништво је долазило да се „провуче“ испод камена због веровања да камен има моћ да заштити од болести и урока (зову га још и "Лековит камен").

Слика 14 - "Шупљи камен" у близини цркве Светог Јована
Извор: Општинска управа

- **Црква Св. Параскеве, Орљане**

Југозападно од старе цркве Св. Јована, у подножју брда Кумига у селу Орљану налази се црква Св. Параскеве. Подигнута је на темељима старог црквишта 1931. године

Слика 15 - Црква Св.Параскеве у Орљану
Извор: Општинска управа

Димензије цркве износе: у дужини 10 метара, а са олтаром 13 метара. Ширина цркве је 4 метра, док су јој бочни испусти који образују архитектонски крст дубоки по 2 метра, што значи да је распон цркве у ширини укупно 8 метара. Висина цркве износи 7 метара, а на западној страни има и галерију за хор.

- **Црква Св. Николе, Пуковац**

У Пуковцу, највећем селу дољевачке општине и целог овог краја, у близини Пусте реке, налази се прелепа црква посвећена Св.Николи. Црква је грађена почетком XX века. Ова црква је парохијска за грађане Пуковца и неколико околних села. Својом лепотом привлачи велики број верника не само из околине већ и са стране.

Слика 16 - Црква Св.Николе у Пуковцу (пре санације крова и фасаде)
Извор: Општинска управа

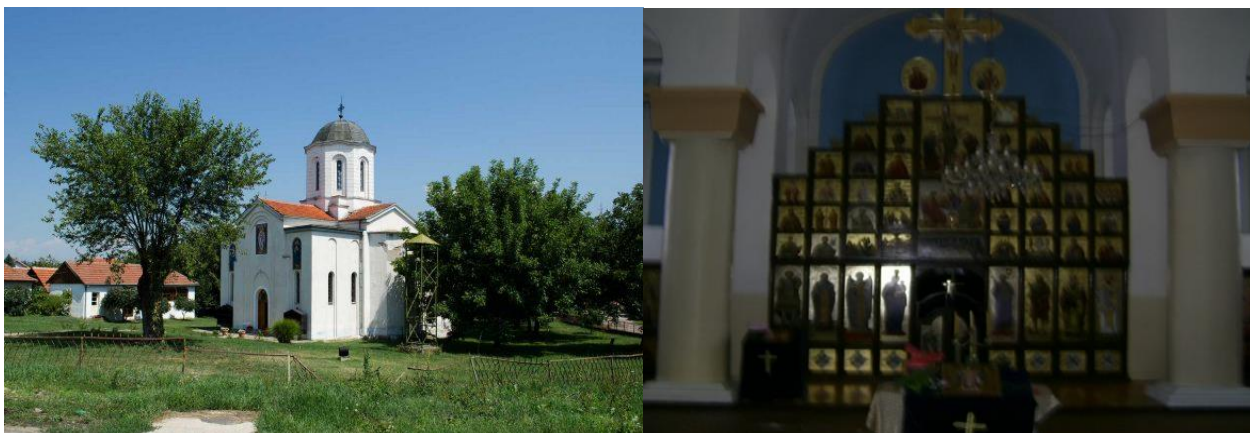
Уз помоћ Министарства правде – управе за сарадњу с црквама и верским заједницама, пријавом на конкурс по позиву за реализацију пројекта „Подршка за градњу и обнову верских објеката“ у 2017. години, донатора и средстава Црквене општине Пуковац, у 2017-ој години, урађена је „демит“ фасада и санирана кровна конструкција на објекту цркве и израђена акрил фасаде на звонику цркве.

Слика 17 - Црква Св. Никола у Пуковцу (након завршетка радова)
Извор: Општинска управа

- **Црква Св. Архангелима Михајла и Гаврила, Кочане**

У селу Кочану налази се можда и најлепши верски објекат у дољевачкој општини. То је храм посвећен Св.Архангелима Михајлу и Гаврилу. Црква се налази у центру села, поседује огромно двориште са конацима.

Слика 18 - Црква Св.Архангелима Михајла и Гаврила у Кочану
Извор: Општинска управа

- **Црква Св. Романа у Белотинцу**

У селу Белотинцу налази се црква посвећена Св.Роману. Ова црква саграђена је почетком прошлог века. Црква служи парохијанима из неколико села: Белотинца, Чапљинца, Батушинца, Међурова, али својом лепотом и архитектуром привлачи и посетиоце из других крајева. Највише је посећена на храмовној слави - Св.Роман.

Слика 19 - Црква Св. Романа у Белотинцу
Извор: Општинска управа

- **Црква Св. Николе у Русни**

У селу Русна 2019. године саграђена је црква посвећена Св. Николи којег село Русно слави као своју славу. Црква служи парохијанима како из села Русна тако и парохијанима из села Чечина. Највише је посећена на храмовној слави 22. маја – Св. Никола.

Слика 20 – Црква Св. Николе у Русни
Извор: Општинска управа

4.5.3. Споменици НОБ-а на територији општине Доњевац

Грађани општине Доњевац одувек су имали слободарски дух, посебно су се исказали у II светском рату. Ово подручје је за време рата трпело велики терор окупационих снага, посебно Бугара и домаћих издајника. У скоро сваком селу налазе се споменици или спомен плоче палим борцима и жртвама фашистичког терора. У Пуковцу се налази и спомен биста Светиславу Станковићу, највећем хероју са овог подручја у II светском рату.

Слика 21 - Споменик палим борцима НОР-а и жртвама фашистичког терора у Пуковцу
Извор: Општинска управа

Слика 22 - Споменик палим борцима НОР-а и жртвама фашистичког терора у Малошишту
Извор: Општинска управа

4.5.4. Амбијенталне туристичке вредности

У склопу антропогених туристичких вредности истичу се амбијенталне вредности са лако препознатљивим, стилски дефинисаним архитектонским и уметнички осмишљеним целинама. Амбијенталне туристичке вредности су најчешће поједини делови насеља, паркови, културно-историјски објекти, старе и савремене целине итд. Значајни су за свако место, имају комплементарну туристичку вредност и валоризују се заједно са другим природним и антропогеним туристичким привлачностима у непосредном окружењу. Утичу на обогаћивање туристичке понуде и разноврсност садржаја туристичког боравка. Највећу вредност имају оне амбијенталне целине које имају наглашену угоститељску, забавну и трговачку функцију и налазе се у склопу или у близини добро посећених туристичких места.

- **Објекти народног градитељства**

Посебну туристичку привлачност чине старе куће руралне архитектуре, грађене пре стотину и више година. То су куће које су грађене у старом српском патријархалном стилу или у турско оријенталном стилу. Куће су од ћерпича или тугле, неке и од дасака а махом су покривене ћеремидама. Горњи спрат се зове чардак.

Слика 23 - Кућа српско-патријархалног типа у Орљану
Извор: Општинска управа

- **Пијаце**

- **Пијаца у Пуковцу**

У највећем насељу на територији општине и околини, налази се највећа, а слободно можемо рећи и најлепша пијаца. Пијацу у Пуковцу пијачним даном (понедељком) посети више хиљада купаца и продаваца. Посебан допринос у обезбеђену континуираног рада пијаце у свим временским условима, дат је изградњом надстрешнице у површини од око 2.000 m², асфалтирањем целог пијачног платоа у површини од око 3.500 m², изградњом интерних и екстерних саобраћајница, постављањем стотинак нових отворених и затворених тезги, ограде, капија, осветљења. Ову инвестицију вредну преко 25 милиона динара, подржао је Европски прогрес са преко 22.5 милиона динара. На пијаци је неопходно још изградити објекат за млечну пијацу, а пројектом је предвиђена и изградња локала по ободу пијаце.

Пијацу карактерише шаренило боја, мириса, укуса, гостопримство локалног становништва, разноврсност воћа, поврћа и других прехранбених производа локалних произвођача.

Слика 24 – Пијаца у Пуковцу
Извор: Општинска управа

- **Пијаца у Малошишту**

Пијаца у Малошишту смештена је на централном тргу око Дома културе у Малошишту, на коме се петком - пијачним даном из читаве околине окупи око 2000 продаваца и купаца.

Слика 25 – Пијаца у Малошишту
Извор: Општинска управа

5. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ОПШТИНЕ ДОЉЕВАЦ

Општина Дољевац има повољне услове за развој појединих туристичких производа, као што су и, ловно-риболовни, манифестације/догађаји (културни, спортски и др) и рурални туризам. Треба имати у виду да је ова подела релативна јер се различити облици туристичких производа преплићу и међусобно допуњују.

Изградњом Аква парка Дољевац, поред самог коридора 10, евидентиран је велики број посетилаца овог комплекса и то од 2016. године до 2020. године и то преко 140.000 гостију, чиме је отворена још једна могућност – развој транзитног туризма.

5.1. ТУРИСТИЧКИ ПРОМЕТ

Потреба за постојањем смештајних капацитета је све израженија последњих 5 година, нарочито од почетка рада фабрике "LEONI Wiring systems" у Малошишту и „SOPHARMA Trading DC“ у Пуковцу којима је свакодневно неопходан смештај како дела менаџмента, тако и гостију, купаца и сл. Осим тога, врло често, смештај је неопходан за учеснике вишедневних манифестација, излетнике, посетиоце Аква парка

Дољевац, као и за велики број људи из иностранства заинтересованих за лов и риболов на територији општине Дољевац.

Година	Приход буџета општине Дољевац по основу наплате боравишне таксе	Висина боравишне таксе/по дану	Број остварених ноћења
2014.	-	-	-
2015.	-	-	-
2016.	38.580,00	60	643
2017.	45.180,00	60	753
2018.	24.480,00	60	408
2019.	38.880,00	60	648

Табела 8 - Приходи буџета општине Дољевац по основу наплате боравишне таксе
Извор: Одељење за привреду и финансије – завршни рачуни за 2016, 2017, 2018. и 2019. годину

5.2. ТУРИСТИЧКО-УГОСТИТЕЉСКИ ОБЈЕКТИ

На територији општине има доста угоститељских објеката, највише ресторана и кафана.

Постоје и могућности за активирање домаћинства која би гостима пружале услуге смештаја и исхране. За развој руралног туризма погодни су планински делови општине, односно села Чечина, Русна, Клисурса и Перутина.

5.2.1. Туристичко-угоститељски објекти за смештај

• Гарни хотел са 1* „Мали Рај Плус“ Орљане

Гарни хотел са 1 * „Мали Рај Плус“ Орљане, налази се у лепом амбијенту, између коридора 10 и државног пута II реда, који преко Орљана води ка Прокупљу.

У објекту се налази 13 соба (1 једнокреветна и 12 двокреветних), са климом, купатилом и кухињом, затим ресторан са малом и великом салом за прославе (до 500 гостију), башта, паркинг. У ресторанској понуди је богат асортиман домаћих и јела са роштиља, других специјалитета, пића домаће и иностране производње.

Слика 26 – „Мали рај плус“ Орљане
Извор: Општинска управа

5.2.2. Туристичко-угоститељски објекти за исхрану, пиће и напитке

- **Ресторан "Катун" („Мирна долина“), Клисура**

У подножју остатака града Копријана, на путу којим се стиже до њега, налази се ресторан "Катун". Ресторан се налази у природи, познат је по доброј храни и одличној услузи и нуди могућност за опуштање, одмор и окрепљење уз велики избор јела припремљених по рецептурама традиционалне српске кухиње. Јела се припремају у посудама прављеним од глине (црепуља, сач, ђувеч) и спремају на жару. Од специјалитета нуди печења разних врста меса (телећа, јагњећа), погачу из црепуље, печени кромпир, кајмак, српску проју, "катунску" шницлу, итд. Ресторан је уређен у етно стилу, а декор је употпуњен народним рукотворинама што доприноси пријатном амбијенту и топлој атмосфери у духу српске традиције.

Слика 27 - Унутрашњост ресторана "Катун"
Извор: Општинска управа

- **Ресторан „AQUA“, Кочане**

У склопу комплекса Аква парка Дољевац у селу Кочане смештен је новоотворени ресторан „AQUA“. Ресторан је предвиђен за мале и велике прославе капацитета до 300 седећих места. Израђен у најмодернијем стилу са савременом кухињом која прати светске трендове у кулинарству и својом атрактивном понудом и традиционалним српским гостопримством представља бисер угоститељства на територији општине Дољевац.

Слика 28 – Ресторан „AQUA“
Извор: Општинска управа

- **Ресторан „Мадера“ Кнежица**

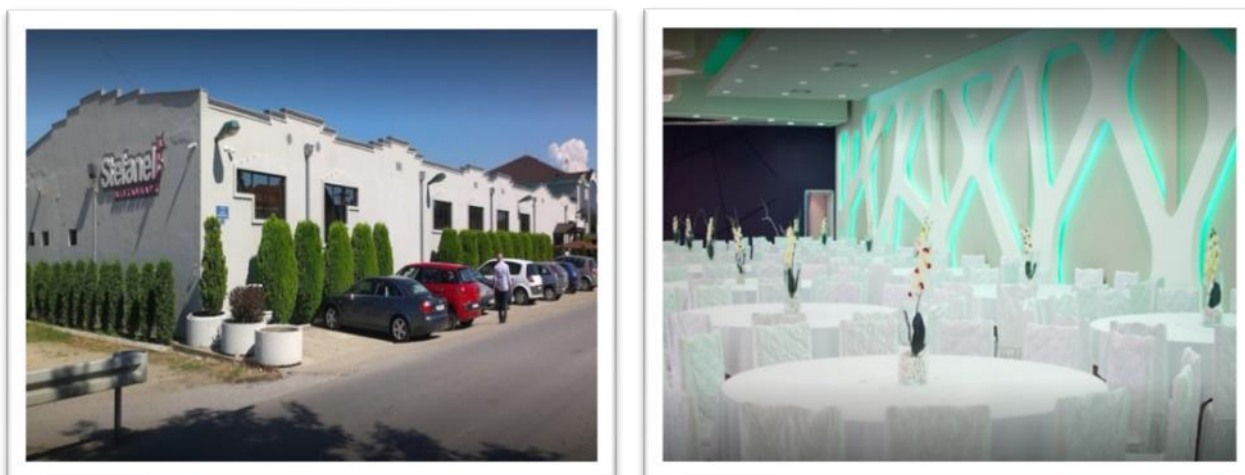
На правцу коридора тј. Ауто - пута Е-75 Будимпешта – Нови Сад – Београд – Ниш – Скопље – Солун – Атина и магистралног пута Ниш – Дољевац – Лесковац – Врање са десне стране на улазу у село Кнежица налази се ресторан „Мадера“. Овај луксузни ресторан у својој понуди има à la carte ресторан са капацитетом до 60 гостију и велику салу за прославе и венчања са капацитетом до 300 гостију.

Слика 29 – Ресторан „Мадера“ Кнежица
Извор: Општинска управа

- **Ресторан "Стефанели", Пуковац**

На улазу у Пуковац са североисточне стране, истиче се ресторан за мале и велике прославе „Стефанели“, капацитета до 500 седећих места у прелепом амбијенту, са изванредном понудом јела, пића, музиком, преноћиштем и другим погодностима за младенце и друге слављенике.

Слика 30 – Ресторан „Стефанели“ Пуковац
Извор: Општинска управа

У Пуковцу постоји и ресторан „Вирџинија“ са домаћом кухињом и јелима са роштиља, предвиђен за прославе капацитета од 80 до 100 седећих места.

- **Кафана „Код Марића“**

На 500 метара од улаза у село Орљане налази се кафана „Код Марића“ која у свом комплексу поседује два локала. Један локал у етно амбијенту на свом менију нуди чорбе припремљене по традиционалној рецептури а у зимском периоду домаће сушено месо, пресне лепиње, пихтије, незаобилазну грејану ракију и предвиђен је за највише 70 гостију док је други локал - свечана сала за све врсте прослава капацитета до 200 седећих места.

- **Кафана „Алас“, Орљане**

На домак кафане „Код Марића“ налази се кафана „Алас“. Овај угоститељски објекат је предвиђен за 100 гостију и поред традиционалних јела популаран је по рибљим специјалитетима попут рибље чорбе, гирица, пастрмке на жару и других јела од рибе.

5.3. КЉУЧНИ ТУРИСТИЧКИ ПРОИЗВОДИ У ОПШТИНИ ДОЉЕВАЦ

На основу анализе стања туризма у општини Дољевац и сходно Стратегији развоја туризма Републике Србије за период 2016-2025, кључни туристички производи на територији општине су: манифестације, транзитни туризам., специјални интереси, културно тематске руте, рурални туризам и здравствени, spa&wellness туризам.

Резултати анализе тржишта показују да су најзаступљенији туристички потенцијали транзитни туризам и Аква парк у оквиру специјалних интереса.

То је очекивано због тога што је туристичка понуда општине тренутно базирана на туристички потенцијал изграђеног комплекса Аква парка Дољевац који је такође главни адут када је у питању транзитни туризам.

Имајући у виду резултате истраживања, развој туризма у планском периоду биће усмерен на повезивање постојећих и потенцијалних туристичких производа у циљу креирања богатије, самим тим и конкурентније туристичке понуде и унапређења позиције општине Дољевац на туристичком тржишту, што би подстакло раст туристичког промета.

• Манифестације

Манифестације су огроман туристички потенцијал који доприноси туристичкој промоцији подручја у којима се организују. Манифестације су пре свега у вези са локалном културом, фолклором и обичајима датог подручја. Носиоци манифестација у општини Дољевац су Јавна библиотека Дољевац, Туристичка организација општине Дољевац, Спортски савез Дољевца, Месне заједнице и организације цивилног друштва. Покровитељ већина манифестација је општина Дољевац.

Манифестације на територији општине Дољевац:

Редни број	Назив манифестације	Датум	Место	Организатор
1.	Дочек Православне нове године	13.јануара	Пуковац	ТООД Јавна библиотека Дољевац, МЗ Пуковац НВО „ЦРПП“ Пуковац
2.	Јужноморавске рибље чаролије	У дане викенда у другој половини јуна	Клисура	ТООД, Јавна библиотека Дољевац, МЗ Клисура
3.	Сабор Светог Јована	1. јула	Орљане	ТООД, Јавна библиотека Дољевац, МЗ Орљане
4.	Добричка бостанијада	У дане викенда у другој половини јула	Мекиш	ТООД, Јавна библиотека Дољевац, МЗ Мекиш НВО „ЦРПП“ Пуковац
5.	Вашар у Пуковцу	13. и 14. септембра	Пуковац	ЈКП „Дољевац“ МЗ Пуковац
6.	Кочићеви дани	Од 01. до 05.октобра	Дољевац	Културно просветно друштво „Троречје“ Кочане, Јавна библиотека Дољевац
7.	Мото скуп на паркингу Аква парка Дољевац	У дане викенда у другој половини августа	Кочане	ТООД
8.	Бурегџијада у Дољевцу	Прва недеља у октобру	Дољевац	Јавна библиотека Дољевац, Унија пекара Ниш

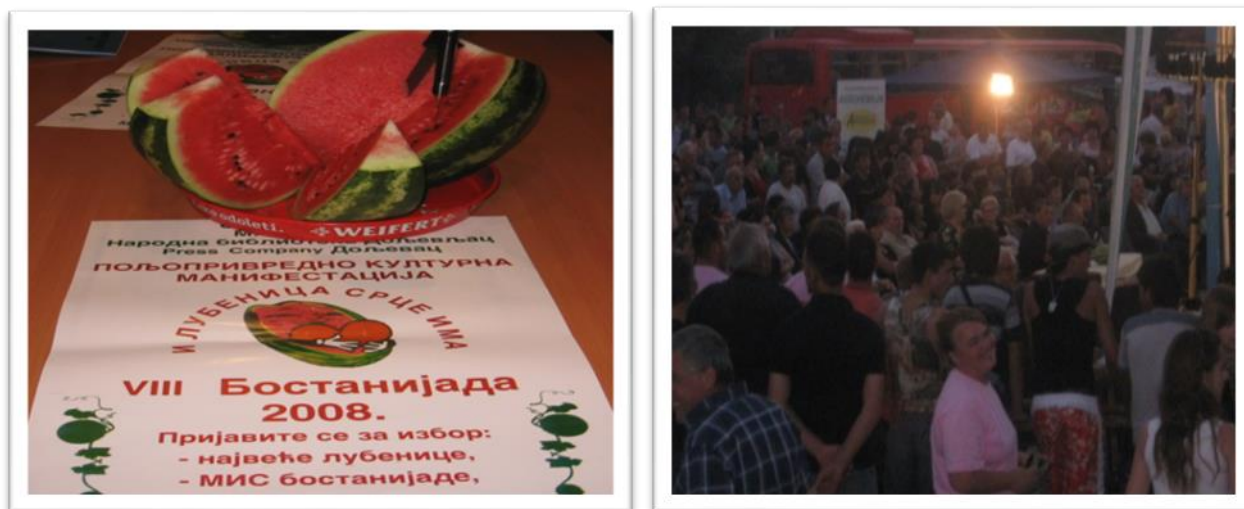
Табела 9 – Манифестације на територији општине Дољевац

• Дочек православне Нове године

Туристичка организација општине Дољевац у сарадњи са Јавном библиотеком Дољевац у Пуковцу, од 2005. године, у ноћи 13. на 14. јануар, традиционално организује дочек Православне Нове године. Тада се деци подели 500-600 новогодишњих пакетића, а за одрасле је обезбеђен казан вруће ракије, чај и други топли напаци. На позорници испред Дома културе у Пуковцу се организује пригодан културно уметнички програм, а сам почетак православне нове године се улепша новогодишњим ватрометом.

• Добричка бостанијада у Мекишу

Пољопривредници са територија Дољевац и Житорађа су познати по својим повртарским достигнућима. Овај крај је посебно познат по бостану па се крајем јула сваке године, почев од 2001.године у селу Мекишу организује "Добричка бостанијада". Ову манифестацију организује Туристичка организација општине Дољевац у сарадњи са Јавном библиотеком Дољевац и Месном заједницом Мекиш под покровитељством и уз подршку општине Дољевац. У оквиру манифестације одржавају се стручни скупови, предавања и размена искустава, избор за највећу лубеницу и дињу, избор најслађе лубенице и диње (доказано је да је бостан са овог подручја наслађи у Србији), избор за мис бостанијаде и др. У вечерњим часовима је организован богат културно-уметнички програм употпуњен фолклорним групама и неафирмисаним певачима. Програм се завршава наступом познатих фолк певача. Манифестација окупи од 5.000–7.000 људи из ближе и даље околине.

Слика 31 - Добричка бостанијада, Мекиш
Извор: Општинска управа

- **Сабор Светог Јована**

У општини Дољевац у селу Орљане се традиционално организује прослава храмовне славе на брду Комњига 6. и 7. Јула .Ова манифестација посвећена је садашњој цркви Св. Јован у селу Орљане, која је у време свог открића представљала храм па отуд и назив храмовна слава. Данас је у народу заступљенији назив ове манифестације Сабор Светог Јована. У оквиру ове манифестације такође се организује и ликовна колонија која окупља 10 учесника, сликара из целе Србије. Ова манифестација траје 7 дана и сваке године донесе тридесетак слика које путују по галеријама Србије.

У вечерњим сатима 6. јула, организује се пригодан културно уметнички програм са наступом већег броја фолклорних група из околине, а често и иностранства, а надигравање и натпевање прати традиционално неколико хиљада посетилаца.

Слика 32 – Сабор Св. Јована у Орљану
Извор: Општинска управа

- **Остале манифестације везане за пољопривреду**

У Дољевцу се маја месеца одржава "карневал цвећа". Ова манифестација траје два дана и одржава се у холу Јавне библиотеке Дољевац. Ово је манифестација изложбеног карактера, учествује десетак излагача из целе Србије. Окупља велики број љубитеља хортикултуре а у вечерњим часовима се организује богат културно – уметнички програм.

У Дољевцу се још одржавају "Европски дани здраве хране". Ово је манифестација едукативног карактера, састоји се од предавања стручних лица који грађанима дају сугестије по питању здраве исхране и изложбе лековитог биља.

Посебну пажњу пољопривредника из овог краја привлачи и пољопривредни сајам у Пуковцу, који се одржава на простору пијаце. Окупља велики број, излагача, пољопривредника и других грађана из целог региона.

- **Манифестације забавно – спортског и кулинарског карактера**

Јуна месеца, у селу Клисуре у општини Дољевац, одржавају се "Јужноморавске рибље чаролије", манифестација културно-спортског карактера. Ова манифестација окупља око 250 учесника који се такмиче у спорском риболову и такмичења у спремању рибље чорбе. Манифестација траје један дан и окупи преко 3000 посетилаца.

Почетком октобра месеца у Дољевцу, на платоу испред Јавне библиотеке у Дољевцу, одржава се манифестација „Бурегијада у Дољевцу“ у организацији Јавне библиотеке у Дољевцу и Уније пекара у Нишу, под покровитељством локалне самоуправе. Ова кулинарска манифестација је први пут одржана 2020. године а окупља мајсторе бурегијског заната који припремају и деле овај специјалитет бројним посетиоцима, уз традиционално сечење незванично највећег бурека на свету тежине преко 250 килограма и пречника 2 метра.

Слика 33 – Бурегијада у Дољевцу
Извор: Радио Копријан

Слика 34 – Јужноморавске рибље чаролије у Клисуре
Извор: Општинска управа

- **Манифестације народног стваралаштва**

У Дољевцу у организацији Јавне библиотеке Дољевац одржава се манифестација под називом "Дани европске баштине". Састоји се од неколико манифестација од којих је најзначајнији "Сабор народног стваралаштва југоисточне Србије". Овај сабор је изборно такмичење за одлазак на сабор народног стваралаштва Србије који се традиционално организује у Тополи. Окупља велики број такмичара и публике која навија за своје суграђане. На сабор долазе и гости из Бугарске, Црне Горе и Босне и Херцеговине.

- **Мото скуп**

Туристичка организација општине Дољевац традиционално организује бројне манифестације, такмичења, концерте, Мото скуп и друго. Све манифестације бележе велику посећеност. Мото скуп се организује у данима викенда у другој половини августа, где сваке године наступају наше најбоље рок групе. 2019. године Мото скуп је отворила група „Дивље јагоде“ док је на завршној вечери наступала група „Освајачи“. Број посетилаца ове манифестације износи око 15.000 људи, од тога око 1.500 моториста из земље и региона.

Слика 35 – Мото скуп на Аква парку
Извор: Општинска управа

МАНИФЕСТАЦИЈЕ			
Претпоставке	Унапређење квалитета	Циљне групе	Промоција/Маркетинг
<ul style="list-style-type: none"> - близина аутопута Е -75; - комплекс Аква парк; - културно – 	<ul style="list-style-type: none"> - Подршка локалне самоуправе организацији традиционалних и нових манифестација у 	<ul style="list-style-type: none"> - Ђаци и студенти; - Омладина; - Породице са децом; - Парови без деце; 	<ul style="list-style-type: none"> - Наступи на домаћим сајмовима; - Штампа промотивног материјала (флајери,

историјско наслеђе (Град Копријан, црква Св.Јована); - Традиционалне успешне манифестације (Дочек Православне нове године, Јужноморавске рибље чаролије, Сабор Светог Јована, Добричка бостанијада, Вашар у Пуковцу, Кочићеве дани, Мото скуп на Аква парку Дољевац, Бурегџијада у Дољевцу)	циљу унапређења туристичке понуде општине; - Успостављање сарадње са околним општинама; - Унапређење сарадње Јавне библиотеке Дољевац, ТООД, Спортског савеза Дољевац;	- Пензионери; - Посетиоци Аква парка;	брошуре, каталози) - Оглашавање у медијима (Радио и ТВ) - Оптимизација сајта ТООД; - Интернет презентације; - Оглашавање на Интернет сајтовима (домаћи и страни);
--	--	--	---

Табела 10 – Развој туристичких производа у општини Дољевац - манифестације

• Транзитни туризам

Транзитни туризам представља туристички производ огромног потенцијала на територији општине Дољевац због њеног изузетно повољног географског положаја који је чини важном саобраћајницом (близина аутопута Е – 75) и атрактивном туристичком локацијом за транзитне туристе који путују у околне веће градове (Ниш, Лесковац, Прокупље) и суседне земље (Македонија, Бугарска, Грчка).

ТРАНЗИТНИ ТУРИЗАМ			
Претпоставке	Унапређење квалитета	Циљне групе	Промоција/Маркетинг
- близина аутопута Е -75; - близина већих градова (Ниш и Лесковац; - комплекс Аква парк; - културно – историјско наслеђе (Град Копријан, црква Св.Јована);	- адекватна туристичка сигнализација; - локалне атракције промовисане и прилагођене за посете; - смештајни капацитети прилагођени транзитним туристима; - промоција општине као транзитног пункта;	- Посетиоци Аква парка; - Транзитни туристи на путу за стране земље; - Транспортна предузећа;	- Наступи на домаћим сајтовима; - Штампa промотивног материјала (флајери, брошуре, каталози) - Оглашавање у медијима (Радио и ТВ) - Оптимизација сајта ТООД; - Интернет презентације; - Оглашавање на Интернет сајтовима (домаћи и страни); - Унапређење садржаја и редовно ажурирање профила Аква парка на друштвеним мрежама (Фејсбук, Инстаграм);

Табела 11 – Развој туристичких производа у општини Дољевац – транзитни туризам

• Специјални интереси

Аква парк

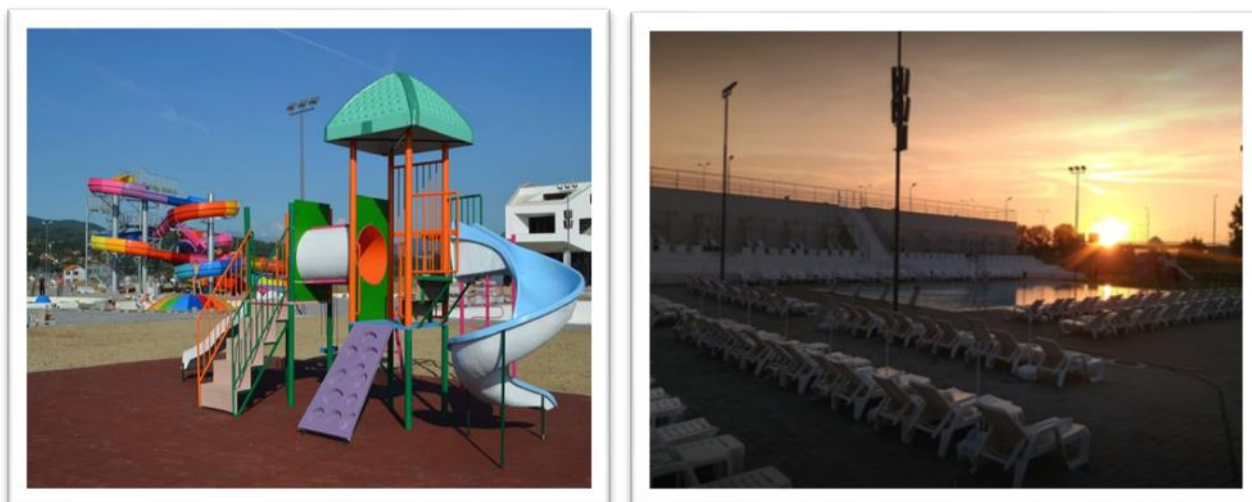
Србија полако постаје све популарнија дестинација за туристичке производе специјалних интереса. Иако у Србији не постоји море на коме би људи проводили топле летње дане, за то су у почетку служила бројна језера и реке, а у новијем периоду са порастом авантуристичког духа туриста и могућности изградње истих, аква паркови добијају на великом значају. Раније су аква-паркови служили само за оне туристе са “дубоким” џепом. Међутим, данас су ови туристичко рекреативни комплекси приступачни и доступни свима.

Велики део годишње зараде аква паркова у суштини иде на њихово одржавање и нова улагања која су свакако неизбежан вид туристичке понуде и управо оно што један аква парк чини другачијим и атрактивнијем од другог. Поред тога што представљају незаобилазну туристичку атракцију, и те како промовишу регију у којој се налазе, својим постојањем и посећеношћу доприносе како привредном, тако

и туристичком развоју локалне средине. Туристички најатрактивнији и најраспрострањенији аква парк јесте у Аранђеловцу, затим Аква парк у Јагодини, Сокобањи и аква парк новијег датума, отворен у Дољевцу 11. јула 2016. године. По површи на којој се простире спортско рекреативни комплекс Аква парка у Дољевцу, свега 3 хектара спада у ред мањих али својим изгледом и атрактивношћу доприноси томе да са сигурношћу можемо рећи да је Аква парк у Дољевцу најлепши аква парк на југу Србије. Садржаји овог спортско-рекреативног комплекса су разноврсни, тако да броји пет базена: полуреакреативни базен, дечији базен, базен са тобоганима, преливни базен или такозвани "базен осмица" у коме се налазе две савремене актракције и то wet bubble и лопта која производи вештачке таласе висине и до 1,40м. Од 01.08.2017. године почео је са функционисањем и Sand pool базен са око 600m² водене површине. Такође, обезбеђена су паркинг места за посетиоце, велики број лежаљки, сунцобрана и балдахина за одмор.

Комплекс Аква парка Дољевац, позициониран је на најатрактивнијем простору на територији општине јер се налази непосредно између коридора 10, „Дољевачке петље“ и државног пута IIа реда бр. 158, на раскрсници која путним правцем повезује градове Ниш, Лесковац и Прокупље. До њега се може доћи из свих путних праваца старим аутопутем, као и новим, локалним аутобусима из Ниша, Лесковца, Прокупља. Након отварања, успостављене су из наведених градова и околине специјалне аутобуске, комби и такси линије за долазака и враћање посетилаца Аква парка.

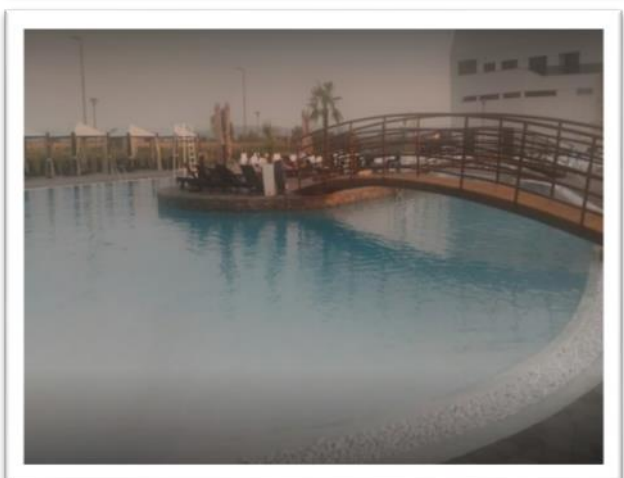
У извештају о раду за 2018. годину, Туристичке организације општине Дољевац, која руководи овим комплексом, број посетилаца за 2018. годину износи 38.708, за 2019. годину износи 51.116 посетилаца и за 2020. годину износи 37.189 је посетило Аква парк Дољевац.

Слика 36 – Аква парк Дољевац
Извор: Општинска управа

Поред базена, купања и сунчања на лежаљкама и балдахинима, најмлађи посетиоци могу да употпуне свој ужитак коришћењем играчки у дечијем мобилијару са пуно занимљивости, као и на фитнес игралишту на отвореном који је отворен читавог дана и служи за рекреацију оних посетилаца који поред одмора преферирају и спортску активност.

Оно што је у плану јесте изградња изградња SPA & wellness центра, што би омогућило рад аква парка и у вансезонском периоду.

Слика 37 – Аква парк Доњевац
Извор: Општинска управа

СПЕЦИЈАЛНИ ИНТЕРЕСИ			
Претпоставке	Унапређење квалитета	Циљне групе	Промоција/Маркетинг
<ul style="list-style-type: none"> - Комплекс Аква парк Доњевац - Непосредна близина аутопута Е - 75 - Завршена I фаза изградње пратећих садржаја за кориснике аутопута IА реда број 1 (Е – 75) – основни садржај паркиралишта 	<ul style="list-style-type: none"> - Комплетирање понуде на комплексу Аква парка (изградња SPA – Wellness, теретане, постављање соларних панела на објектима у оквиру комплекса) - Формирање туристичког пункта у функцији промовисања туризма и презентовања туристичке понуде; - Формирање етно пијаце у зони Аква парка; - Организовање рекреативних спортских такмичења; 	<ul style="list-style-type: none"> - Организоване групе туриста - Ђаци и студенти - Омладина - Породице са децом - Парови без деце - Пензионери 	<ul style="list-style-type: none"> - Наступи на домаћим сајмовима - Штампа промотивног материјала (флајери, брошуре, каталози) - Оглашавање у медијима (Радио и ТВ) - Оглашавање на Интернет сајтовима; - сајт ТООД; - Интернет презентације; - профил Аква парка на друштвеним мрежама (Фејсбук, Инстаграм);

Табела 12 – Развој туристичких производа у општини Доњевац – специјални интереси

• Културно – тематске руте

Најпознатије археолошко налазиште на територији општине Дољевац је средњевековни град Копријан који је део културно – историјске руте «Пут римских царева у Србији». Изузетном потенцијалу ове локације доприноси верски објекат црква Св. Јована на брду Комњига у непосредној близини остатака града Копријана. Једна од најзначајнијих идеја за унапређење овог туристичког производа јесте повезивање Копријана и цркве Св. Јована у тематску туристичку целину у циљу препознатљивости на туристичком тржишту. Културно - тематске туристичке руте (природни ресурси, културно – историјско наслеђе, гастрономија...) су шанса за будућност развоја туризма општине Дољевац.

КУЛТУРНО – ТЕМАТСКЕ РУТЕ			
Претпоставке	Унапређење квалитета	Циљне групе	Промоција/Маркетинг
<ul style="list-style-type: none"> - археолошко налазиште средњевековни град Копријан је обухваћено културно – историјском рутом „Пут римских царева у Србији“; - црква Св. Јована на брду Комњига у непосредној близини Копријана 	<ul style="list-style-type: none"> - Организовање тематске руте до града Копријана; - Повезивање града Копријана са црквом Св. Јована у туристичку целину; - Ангажовање професионалних туристичких водича - Израда 3Д анимације – светлосни мост који повезује град Копријан и цркву Св. Јована и представља пут који су према легенди заљубљени прелазили како би се састајали ноћу; - групни и индивидуални обиласци верских објеката на територији општине; - Укључивање тематске руте у заједничку туристичку понуду Нишавског округа; - Организована продаја сувенира у непосредној близини локалитета; 	<ul style="list-style-type: none"> - Организоване групе туриста - Ђаци и студенти - Омладина - Породице са децом - Парови без деце - Пензионери 	<ul style="list-style-type: none"> - Наступи на домаћим сајмовима - Штампa промотивног материјала (флајери, брошуре, каталози) - Оглашавање у медијима (Радио и ТВ) - сајт ТООД; - штампа мапе која води креираном тематском рутом - Интернет презентације и друштвене мреже;

Табела 13 – Развој туристичких производа у општини Дољевац – културно - тематске руте

• Рурални туризам

Општина Дољевац је претежно сеоска средина која обухвата 16 насеља од којих свако село има потенцијала да понуди садржајан боравак и незаборавно искуство за туристе који желе да доживе аутентичан живот на селу, уживају у природи, гостопримству локалног становништва и богатој и разноврсној гастрономској понуди овог краја.

РУРАЛНИ ТУРИЗАМ			
Претпоставке	Унапређење квалитета	Циљне групе	Промоција/Маркетинг
<ul style="list-style-type: none"> - Природни ресурси; - Пријатан одмор у миру и тишини у руралној средини; - Богата и традиционална гастрономска понуда (храна и пиће са локалних пољопривредних газдинстава) 	<ul style="list-style-type: none"> - Израда базе података смештајних и угоститељских објеката и презентација на веб сајту Општине Дољевац и ТООД; - Едукација кадрова у области угоститељства и туризма; - Едукација о категоризацији објеката у домаћој радиности и сеоским туристичким домаћинствима; - Спровођење мера за уређење животне средине у сарадњи са ЈКП Дољевац; 	<ul style="list-style-type: none"> - Организоване групе туриста - Ђаци и студенти - Омладина - Породице са децом - Парови без деце - Пензионери 	<ul style="list-style-type: none"> - Наступи на домаћим сајмовима - Штампa промотивног материјала (флајери, брошуре, каталози) - Оглашавање у медијима (Радио и ТВ) - сајт ТООД; - Интернет презентације и друштвене мреже; - Сарадња са организаторима путовања у земљи и региону

Табела 14 – Развој туристичких производа у општини Дољевац – рурални туризам

• Здравствени/spa&wellnes туризам

Здравствени/spa&wellnes туризам представља тренутно најмање развијен туристички производ у општини Дољевац али поседује велики потенцијал за убрзани развој у будућности. Највећи адут за унапређење у овој области је проширење понуде у оквиру услуга на Аква парку попут коришћења сауне, пружања разних врста масажа (у циљу релаксације, такође у терапеутске сврхе), боравка у сланој соби, као и изградње Spa & Wellness центра који би комплетирао богату и разноврсну понуду на овом комплексу.

ЗДРАВСТВЕНИ/SPA&WELLNES ТУРИЗАМ			
Претпоставке	Унапређење квалитета	Циљне групе	Промоција/Маркетинг
<ul style="list-style-type: none"> - близина аутопута Е -75; - близина градова (Ниш и Лесковац); - комплекс Аква парк; - природни ресурси (повољни климатски услови, рељеф, извори, реке); 	<ul style="list-style-type: none"> - проширење понуде на комплексу Аква парка (сауна, масажа, слана соба) - изградња Spa & Wellness центра на Аква парку - смештајни капацитети са Spa & Wellness понудом; - уређење пешачких стаза до изворске воде у селима брдско – планинског рељефа; 	<ul style="list-style-type: none"> - Посетиоци Аква парка; - Пословни људи; - Породични људи; - Омладина; - Пензионери; 	<ul style="list-style-type: none"> - Наступи на домаћим сајмовима; - Штампа промотивног материјала (флајери, брошуре, каталози) - Оглашавање у медијима (Радио и ТВ) - Оптимизација сајта ТООД; - Интернет презентације; - Унапређење садржаја и редовно ажурирање профила Аква парка на друштвеним мрежама (Фејсбук, Инстаграм);

Табела 15 – Развој туристичких производа у општини Дољевац - здравствени/spa&wellnes туризам

• Потенцијали за развој риболовног туризма

Љубитељи риболова могу у Јужној Морави уловити и крупније примерке клена, мрене, скобаља, шарана и сома. Удружење спортских риболоваца "Пуста река" – Дољевац, између редовних активности организује и међународно такмичење у спортском риболову које окупља на десетине такмичара из земље и иностранства.

Слика 38 - Такмичење у спортском риболову августа 2019. године
Извор: Општинска управа

• Потенцијали за развој ловног туризма

У области ловно-риболовног туризма општина Дољевац је у повољном положају јер ово подручје, од Дољевца ка Житорађи, као и дуж обала Јужне Мораве, обилује ретким врстама препелица, фазана и

разне ситне дивљачи. На обронцима Селичевике могу се срести понекад и крупнија дивљач: лисица, срна и дивља свиња.

Ловачко удружење "Топлица" из Дољевца газдује ловиштем "Лесковачко поље" укупне површине 12.098 хектара, од чега ловне површине обухватају 10.899 хектара. Удружење има 303 активна члана. Стално гајене врсте дивљачи у ловишту "Лесковачко поље" су срна, зец, фазан и пољска јаребица. Ловиште у функцији има следеће ловне објекте: 3 чеке на дрвету, 14 хранилишта за срнећу дивљач, 50 хранилишта за фазане и пољске јаребице, 16 солишта, 4 појилишта и прихватилиште за фазанчиће површине 0,2 ха. Стручна служба има управника ловиште, стручно лице и ловочувара коме помаже ловочувар волонтер. Ловни туризам је развијен, нарочито летњи лов препелице и јесењи лов пољске јаребице.

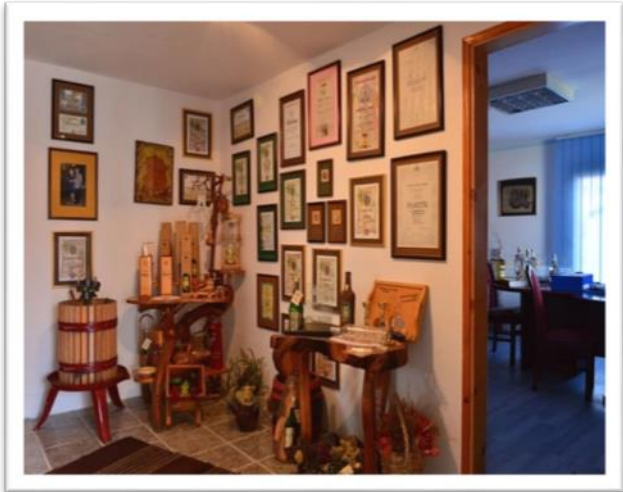
Последњих година велики број италијанских туриста посећује општину Дољевац због изузетних услова за тренажу паса на пољопривредном земљишту општине Дољевац. Иностранци гости обично одседају у некатегорисаним смештајним капацитетима, а остављају солидна средстава за смештај, исхрану, професионалне водиче и по правилу проводе више дана у овим активностима.

Слика 39 – Призори из лова на територији општине Дољевац
Извор: Општинска управа

- Вински туризам
- Вински подрум "Живковић"

На винској карти Србије надалеко је позната винска рута до подрума "Живковић" у Малошишту. Неки од најексклузивнијих производа овог подрума су вина која се негују у прохромским и барик бурадима, а ракије дестилују у специјалном вишефракционом казану где се ракија у једном печењу редестилује још 3 пута. Осим наведених производа, подрум "Живковић", нуди и посету свом подруму и домаћинству, која се може најавити преко њиховог сајта: <http://www.podrum-zivkovic.com>. Вински подрум „Живковић“ је познат по ракијама: Санте, Кајсијевача, Дуњевача и Шљивовици и винама: бело "Кристал"; "Розе" и црвено "Вера".

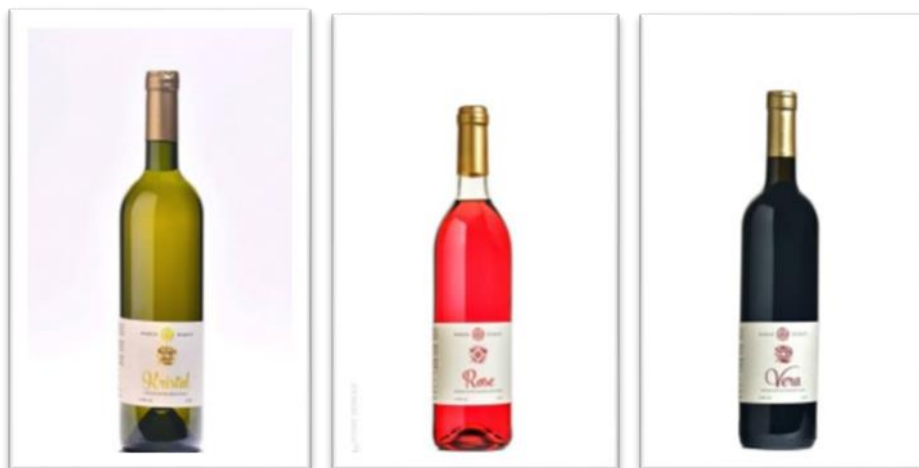
Слика 40 – Вински подрум „Живковић“
Извор: Општинска управа

Слика 41 – Дестилерија винског подрума „Живковић“
Извор: Општинска управа

Слика 42 – Ракије: Шљивовица, Санте, Кајсијевача и Дуњевача
Извор: Општинска управа

Слика 43 – Вина: бело “Кристал”; “Розе” и црвено – “Вера”
Извор: Општинска управа

6. SWOT АНАЛИЗА РАЗВОЈА ТУРИЗМА У ОПШТИНИ ДОЉЕВАЦ

SWOT анализа представља листу предности и недостатака, могућности и опасности односно претњи за развој туризма која је формирана на основу детаљне анализе постојећег стања у области туризма у општини Дољевац.

SWOT анализа је неопходна ради стратешког планирања мера и активности за коришћење и унапређење постојећих предности и могућности, смањења и отклањања недостатака и претњи.

Она омогућава довођење у равнотежу захтева, жеља и потреба потрошача и могућности туристичке понуде, те креирање конкурентске предности и остварење ширих економских, друштвених, културних, политичких, еколошких и других циљева.

Сходно Правилнику о садржини и начину израде Програма развоја туризма („Сл. гласник РС“, број 86/2020), елементи аспекта SWOT су: људски ресурси, инфраструктура и саобраћај, туристички производи, усклађеност са другим делатностима, маркетинг и дистрибуција.

ЉУДСКИ РЕСУРСИ

Предности	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Расположиви људски ресурси - Поддршка локалне самоуправе развоју туризма - Потенцијал за развој предузетништва у области туризма - Традиција у пољопривреди - Континуирана едукација кадра у области туризма и угоститељства кроз средњошколско образовање - Подстицај локалног становништва на оријентацију ка пословима старих и уметничких заната и домаће радиности 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатак кадрова са формалним образовањем из области туризма и угоститељства - Недостатак предузетничког духа - Недовољна заинтересованост становништва за развој туризма на локалном нивоу - Недовољно развијена еколошка свест локалног становништва
Шансе	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Развој подстицајних мера од стране локалне самоуправе намењен потенцијалним инвеститорима - Вршење инспекцијског надзора у оквиру надлежности општинске туристичке инспекције - Усавршавање стручних кадрова у области туризма и угоститељства (послодавци, запослени, незапослени) - Обука за развој руралног и сеоског туризма и анимирање заинтересованих физичких лица за пружање смештаја и исхране у домаћој радиности - Учешће на семинарима и организовање студијских посета у циљу размене искуства - Обуке и едукације из области туризма (анимације, испит за локалног туристичког водича, културни, излетнички туризам, итд) 	<ul style="list-style-type: none"> - Миграција сеоског становништва у градове - Непостојање организованог удруживања (задруге, кластери и сл.)

ИНФРАСТРУКТУРА И САОБРАЋАЈ

Предности	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Погољан географски положај општине - Погољан саобраћајни положај општине (магистралне саобраћајнице, аутопут, пруга, близина аеродрома) - Близина града Ниша – потенцијалног емитивног и рецептивног центра - Изграђен комплекс Аква парка Дољевац - Донети: Просторни план општине Дољевац, План генералне регулације Дољевца, 15-так планова детаљних регулација и више урбанистичких пројеката - Усвојена стратешка, планска и програмска акта за даља улагања и стварање повољног инвестиционог амбијента - Постојање слободних локација за инвестирање у привредну, јавну и 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатак смештајних капацитета - Низак степен развоја туристичке инфраструктуре - Неравномерно развијена саобраћајна инфраструктура - Застарела комунална инфраструктура

<ul style="list-style-type: none"> комуналну инфраструктуру - Пројекат реализације регионалног водовода - Организовано прикупљање и одвожење смећа 	
Шансе	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Коришћење предности близине Коридора 10 - Домаћи и међународни извори финансирања - Повољни пословни амбијент за потенцијалне инвеститоре - Континуирани развој инфраструктуре - Завршетак изградње нових смештајних капацитета на комплексу Аква парка 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатак средстава за развојне пројекте - Недовољно ефикасан поступак судске заштите права по основу пословних трансакција (брзо и објективно решавање спорова) - Скупа инвестициона улагања у опрему

ТУРИСТИЧКИ ПРОИЗВОДИ

Предности	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Добри природни ресурси - Веома богато културно историјско наслеђе: Град Копријан, црква Св.Јована и други верски и историјски објекти - Изграђени први смештајни капацитети - Примена апликације „Е-туриста“ надлежног министарства - Добро развијен транзитни туризам - Дугогодишње разноврсне манифестације - Доступност квалитетне хране, богата и традиционална гастрономска понуда - Погодности за производњу здраве хране (повољни климатски услови, састав и квалитет земљишта) - Низак ниво загађености животне средине 	<ul style="list-style-type: none"> - Проблеми са избором и применом нових технологија и развојем нових производа - Недовољна улагања у области заштите животне средине и очувања природних ресурса - Недовољна информисаност становништва о потреби категоризације угоститељских објеката за смештај - Мали број ноћења туриста - Скромна туристичка понуда
Шансе	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Позитивна локална фискална политика - Трансфер технологије и знања, добрих примера из праксе - Унапређење понуде, квалитета и услуга у оквиру смештајних капацитета - Бројне и разноврсне посећене манифестације - Дефинисање приоритета у оквиру постојеће туристичке понуде - Проширење туристичке понуде 	<ul style="list-style-type: none"> - Честе промене услова пословања - Недостатак подстицаја у области одрживог развоја - Економска нестабилност (пандемија вирусом корона, Светска економска криза) - Недовољан ниво локалног економског развоја - Стагнација у примени иновација у области туризма

МАРКЕТИНГ И ДИСТРИБУЦИЈА

Предности	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Активности ТООД - Наступи на домаћим сајмовима - Сајт, фејсбук и инстаграм профил Аква парка - Промоција у локалним медијима - Издавање штампаних промотивних материјала (брошура, флајера) 	<ul style="list-style-type: none"> - Недовољна оријентација ка иностраним тржиштима - Недовољна промоција Аква парка и пропратних садржаја у оквиру комплекса - Слаб маркетинг комплекса града Копријана и цркве Св. Јована

Шансе	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Регионална сарадња - град Ниш и општине у околини сличних карактеристика (Житорађа, Мерошина и Гаџин Хан) - Интезивирање међународне сарадње (Македонија, Бугарска) - Заједничко деловање свих кључних фактора развоја туризма - Континуирана сарадња са локалним медијима (штампа, радио, телевизија, портали...) 	<ul style="list-style-type: none"> - Конкуренција других региона са сличним потенцијалима - Застарелост верзије сајта ТООД

УСКЛАЂЕНОСТ ТУРИЗМА СА ДРУГИМ ДЕЛАТНОСТИМА

Предности	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Синергија развоја саобраћаја и развоја транзитног туризма - Уска повезаност локалне пољопривредне производње и гастрономске понуде - Развој индустрије подстиче повећање смештајних капацитета 	<ul style="list-style-type: none"> - Мало рецептивних превозника - Недовољно развијена и претежно застарела пољопривредна производња - Недостатак професионалног кадра у области кулинарства
Шансе	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Повећање броја туриста из иностранства - Повећање капацитета постојећих и изградња нових смештајних капацитета услед отварања радних места - Подстицање производње туристичких артикала и сувенира и њиховог пласмана на тржишту - Интензивирање органске пољопривредне производње - Подстицање занатске производње 	<ul style="list-style-type: none"> - Неравномеран развој привредних грана које су узрочно – последично повезане са туризмом - Стагнација локалног економског развоја услед економске нестабилности на глобалном нивоу

Табела 16 - SWOT анализа развоја туризма у општини Дољевац

SWOT анализа показује да Општина Дољевац има потенцијала да постане атрактивна и посећена туристичка дестинација уколико у будућности буде системски и континуирано радила на превазилажењу слабости и претњи и унапређењу туристичке понуде, развоју кључних туристичких производа и побољшању имиџа општине као атрактивне туристичке локације коју вреди посетити.

7. АНАЛИЗА КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ТРЖИШТА И МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ

Маркетинг план је значајан елемент програма развоја туризма.

Основу маркетинг плана чине маркетинг активности које се примењују у одређеном периоду како би се комерцијализовали туристички производи у циљу повећања укупног туристичког промета.

У плану је израда Маркетинг плана општине Дољевац којим ће бити дефинисане основне маркетинг активности које је потребно спровести у планском периоду како би се повећао туристички промет, остварили циљеви развоја туризма и испунила визија.

Маркетинг план општине Дољевац представљаће основу маркетинг стратегије која ће бити надограђивана у складу са будућим развојем туризма општине и трендовима на домаћем и иностраном туристичком тржишту.

У склопу маркетинг активности од посебног стратешког значаја су: традиционални канали промоције и савремени (дигитални) канали промоције.

У планском периоду, континуирано спровођење стратешких маркетинг активности на промоцији општине Дољевац ће бити неопходно како би се дошло до циљних тржишта и знатнијег туристичког промета.

Традиционални канали промоције подразумевају активности у виду учешћа на сајмовима туризма и специјалним догађајима, медијска промоција на локалном и националном нивоу (радио, телевизија, штампани медији).

Општина Дољевац је присутна у медијима локалног карактера (интернет портал и радио „Копријан“ Дољевац, регионална радио – телевизија и интернет портал „Белами“ Ниш) који редовно извештавају о активностима и дешавањима у области туризма на територији општине, док је у плану већа заступљеност у медијима на националном нивоу попут гостовања на телевизијама са националном фреквенцијом (општина Дољевац је представљена у тв емисији „Шареница“ на Радио телевизији Србије и тв емисији „Прело у нашем сокаку“ на Радио телевизији „Хепи“). Потребно је такође узети учешће на сајмовима туризма, за почетак у земљи, како би дестинација била препозната изван оквира локалне средине.

Савремени канали промоције подразумевају присутност и промоцију дестинације на интернету.

Општина Дољевац промовише своју туристичку понуду путем веб сајта Туристичке организације општине Дољевац и налога Аква парка Дољевац на друштвеним мрежама Фејсбук и Инстаграм.

Посећеност налога Аква парка на Фејсбуку је боља у односу на налог на Инстаграму (број пратилаца на Фејсбуку је преко 12 хиљада, а дестинација је оцењена високом оценом 4,6, док је број пратилаца на Инстаграму тек преко хиљаду).

На званичном сајту Туристичке организације општине Дољевац представљени су туристички потенцијали на територији општине, првенствено Аква парк Дољевац, затим лов и риболов и сеоски туризам, богата фото галерија и најновије вести из области туризма.

Кључна туристичка тржишта на којима општина Дољевац планира пласирање и промоцију своје туристичке понуде су: територија Србије, територије бивших југословенских република и територије земаља које се граниче са Србијом.

Након анализе тржишта и избора туристичких производа који имају највеће тржишне шансе, дефинисане су основне претпоставке за тржишно позиционирање, предлози за унапређење квалитета, циљна тржишта на којима је потребно извршити позиционирање, циљне групе ка којима се усмеравају маркетинг активности и промоција.

8. РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА

Развој туризма у општини Дољевац је усмерен на очување и унапређење досад реализованих, завршетак започетих и реализација нових активности у наредном планском периоду, како би општина Дољевац била препозната на туристичкој мапи Србије.

Развојни модел представља темељ развоја туризма на територији општине као туристичкој дестинацији и његова улога је да омогући реализацију дефинисаних циљева развоја туризма у општини Дољевац.

Модел развоја туризма у општини Дољевац је конципиран на тај начин што је кључна улога у координацији заједничког деловања јединице локалне самоуправе и Туристичке организације општине Дољевац дата Канцеларији за локални економски развој која одређује приоритете које треба унапредити у области туризма, прати актуелне конкурсе и јавне позиве, континуирано сарађује са надлежним министарствима, домаћим и међународним фондовима, аплицира и прати реализацију пројеката.

Приоритети у оквиру циља унапређење људских ресурса у туризму су почетак рада средње школе на територији општине која ће пружати системско формално образовање из области туризма и угоститељства, у оквиру циља развој туристичких производа унапређење специјалних интереса односно проширење пратећих садржаја комплекса Аква парка, унапређење манифестација односно организовање нових које ће постати традиционалне (Бурегијада у Дољевцу, Михолско лето у Малошишту у сарадњи са Министарством за бригу о селу), у оквиру циља развоја туристичке инфраструктуре уређење излетишта са кампинг простором, бицикличком трим стазом и постављање соларних панела на објектима у комплексу Аква парка (у току је израда пројектно – техничке документације) и реконструкција града Копријана (у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе у Нишу).

Иако општина располаже ограниченим новчаним средствима, у протеклом периоду је било озбиљних улагања у овој области, што указује да се могу испунити приоритетни општи циљ и пројектне активности предвиђене акционим планом овог Програма. Тиме би допринели побољшању услова живота и рада људи са овог подручја, бољем имиџу општине и препознатљивости у региону, такође отворили нова радна места у овој перспективној грани привреде.

Све наведене претпоставке могу бити остварене уз континуирану активност усмерену на подизање нивоа туристичке и еколошке свести, коришћење компаративних предности, као и припрему одговарајућих планских и пројектних докумената потребних за реализацију предвиђених пројектних активности у циљу подизања нивоа конкурентности туристичке понуде, раста запослености, прилива

више новчаних средстава у буџет општине, као и девизног прилива од стране туриста из иностранства у перспективи.

У циљу унапређења туризма неопходна је међусекторска сарадња туристичких организација, културних институција, хотелских предузећа, локалних самоуправа и државе, као и стварање јединствене туристичке понуде овог краја. Та погодност посебно се односи на општину Дољевац која има могућности да се укључи у туристичку понуду Нишавског, Топличког и Јабланичког управног округа. Удруживање приватног и друштвеног капитала у циљу тржишно оријентисаног пословања један је од основних елемената будућег развоја.

Изградњом угоститељских смештајних објеката, рекреативних комплекса и уређењем природног амбијента, простора око заштићених споменика културе и унапређењем туристичке понуде у целини, општина Дољевац може и посредно користити туристичке садржаје града Ниша.

Веома је важно унапредити образовање будућих туристичких посленика и анимирање локалног становништва да се укључи у туристичку промоцију и понуду свог краја.

Надлежни орган Општине Дољевац континуирано ради на унапређењу туризма на територији општине доношењем аката у складу са важећим законским и позаконским актима у области туризма и угоститељства, те је у 2020. години донето решење о именовању комисије за категоризацију угоститељских објеката за смештај чији је задатак спровођење поступка категоризације угоститељских објеката за смештај врсте кућа, апартман, соба и сеоско туристичко домаћинство на поднети захтев угоститеља за одређивање категорије угоститељског објекта ради пружања угоститељских услуга на територији општине Дољевац.

Планирано је да 2021. године почне са радом општинска туристичка инспекција која ће вршити надзор у складу са овлашћењима инспектора јединице локалне самоуправе које предвиђа важећи Закон о угоститељству.

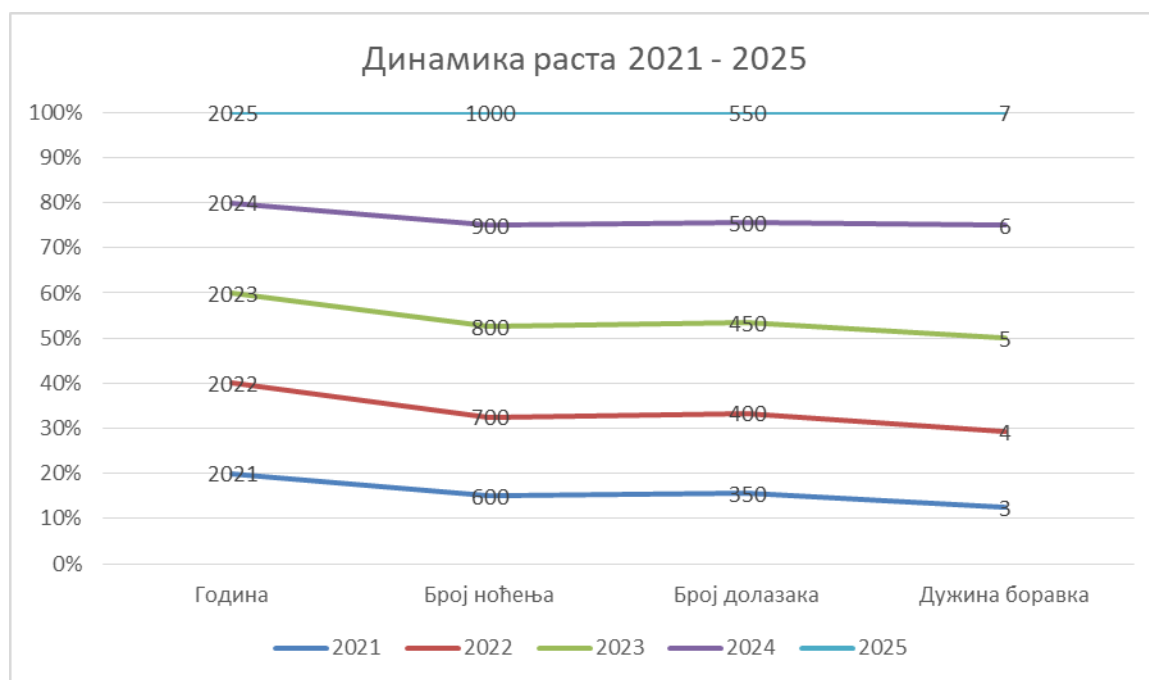
Пројекције одрживог развоја представљају квантитативне пројекције које садрже број долазака и ноћења туриста на територији општине Дољевац за период од најмање пет година. (2021 - 2025).

У складу са расположивим званичним подацима, као полазна основа за пројекцију раста броја долазака и ноћења туриста узет је просечан број ноћења на годишњем нивоу на територији општине Дољевац.

У претходном петогодишњем периоду, просечан број ноћења на годишњем нивоу је 603, а просечан остварени приход по основу наплате боравишне таксе износи 36.180,00 динара, док је просечна дужина боравка три дана односно два ноћења.

Анализа података о туристичком промету доводи до закључка да се остварена ноћења у највећем делу односе на транзитне туристе и излетнике којима је општина Дољевац место краткотрајног задржавања на путу ка већим туристичким центрима попут већих градова у околини или место за краћи одмор изван градске гужве и вреве током тзв. продуженог викенда (петак, субота, недеља).

Циљ је постићи 1000 ноћења до 2025.године и повећати просечну дужину боравка туриста на 7 (седам) дана у општини Дољевац, тако да јенеопходно извршити категоризацију смештајних капацитета, израдити регистар некатегорисаних објеката за смештај, затим проширити постојеће смештајне капацитете и изградити нове врсте објеката за смештај који недостају у понуди (објекти домаће радиности, сеоско туристичко домаћинство, хостел).

Графикон 6 – Динамика развоја туризма општине Дољевац 2021 – 2025
Извор: Општинска управа

Прогнозирана динамика укључује очекивани тренд раста броја долазака и ноћења у наредном планском периоду, узевши у обзир стање у области туризма након јењавања пандемије корона вирусом односно повећану потражњу за недовољно истраженим дестинацијама, мирним и здравим окружењем погодним за породичан одмор, рекреацију, опуштање, уживање у природи, домаћој кухињи и гостопримству локалног становништва.

Испуњењем постављених циљева односно остварењем прогнозе раста броја ноћења и долазака на годишњем нивоу, општина Дољевац би постала конкурентнија и спремнија да одговори изазовима тренда у туризму и захтевима туристичке тражње.

На основу реализованих и започетих активности, уочених потреба, могућности и шанси, овим програмом се дефинишу следећи приоритети, циљеве, мере и пројекти за реализацију постављених циљева.

Општи циљ: Унапређење туризма у општини Дољевац	Мере
Посебни циљеве: - Унапређење људских ресурса у туризму - Развој туристичких производа - Развој туристичке инфраструктуре	1. Унапређење рада служби Општине Дољевац надлежних за развој туризма
	2. Презентација, промоција и развој туристичких производа и унапређење кадровских потенцијала
	3. Изградња, опремање и уређење туристичких објеката и локација
Образложење: 1. Унапређење рада надлежних служби Општине Дољевац као подршка развоју туризма - Израда ПДР – а рекреативно - туристичког комплекса „Малошке баре“ - Израда базе података о укупној туристичкој понуди са промоцијом смештајних капацитета и редовно одржавање сајта - Доношење општинских аката у области туризма и угоститељства, унапређење капацитета у поступку категоризације угоститељских објеката за смештај и повећање активности у оквиру надлежности општинске туристичке инспекције 2. Презентација, промоција и развој туристичких производа и унапређење кадровских потенцијала - Израда базе података смештајних капацитета и презентација на општинском сајту и сајту ТООД.	

- Едукација предузетника и физичких лица о потреби презентовања смештајних капацитета на професионалним интернет сајтовима www.booking.com, www.trivago.rs, (www.eturista.gov.rs) и сл.
  - Едукација кадрова туристичке организације као и особља запосленог у туризму и угоститељству
  - Подршка организацији традиционалних и нових манифестација у циљу унапређења туристичке понуде општине.
  - Израда пропагандних материјала (флајера, плаката, огласа и сл.)
  - Формирање туристичког пункта у функцији промовисања туризма и презентовања туристичке понуде
  - Успостављање сарадње са околним општинама и припрема плана заједничког наступа кроз туристичку понуду региона
  - Наступање на регионалним, националним и међународним сајмовима туризма
  - Едукација предузетника и носиоца туристичких ПГ о могућностима диверсификације руралне економије кроз развој сеоског туризма и њихово повезивање са туристичким организацијама
  - Подршка развоју ловног и риболовног туризма
  - Организовање туристичке туре кроз општину Дољевац и ангажовање професионалних туристичких водича
  - Набавка возила за потребе ТООД-а и пружања туристичких услуга
- 3. Изградња, опремање и уређење туристичких објеката и локација**
- Комплетирање понуде на комплексу Аква парка – изградњом SPA – Wellness и изградњом нових садржаја на комплексу Аква парка
  - Уређење комплекса око цркве „Светог Јована“ на брду „Комњига“, у складу са ПДР-ом
  - Израда пројектно - техничко документације, привлачење инвеститора за изградњу и изградња спортско рекреативног комплекса „Малошке बारे“
  - Заштита, уређење и одржавање споменика културе и верских објеката
  - Планирање, пројектовање и изградња бициклистичких и трим стаза и туристичких рута
  - Изградња етно пијаце
  - Изградња спортских терена

Табела 17 – Циљеви и мере за развој туризма у општини Дољевац у периоду од 2021 – 2025.

9. МОДЕЛ УПРАВЉАЊА ДЕСТИНАЦИЈОМ

Модел управљања развојем туризма у општини Дољевац би требало да узме у обзир предности, недостатке и особености туризма општине Дољевац, те је намера учесника у изради овог документа била да модел управљања туризмом прилагоди тренутном стању у области туризма и истовремено усклади са примерима добре праксе конкурената и дестинација узора.

Анализа модела управљања успешним и туристички развијеним дестинацијама довела је до закључка да је сарадња између приватног и јавног сектора значајан фактор успеха.

Неопходно је модел управљања прилагодити условима и особеностима развоја туризма у општини Дољевац како би се пронашло најбоље решење које би кроз сарадњу са другим субјектима јавног и приватног сектора унапредило постојећи модел управљања туризмом од стране јавног сектора.

Активности маркетинга, промоције и брендирања треба да буду у надлежности ТООД-а, уз успостављање континуиране сарадње са привредним сектором који би узео активно учешће у достављању информација и допринео изградњи доброг имиџа општине.

Имајући у виду све претходно образложено, модел управљања туризмом у општини Дољевац би подразумевао формирање Савета/радне групе за развој туризма општине Дољевац, у циљу ефикасног управљања туризмом на нивоу општине и координације активности усмерених на развој туризма општине Дољевац.

Чланови наведеног радног тела били би представници Општинске управе ангажовани на пословима из области туризма и угоститељства, представници Туристичке организација општине Дољевац, као и најзначајнији представници туристичке привреде попут угоститеља, ресторатера, пружалаца приватног смештаја и других важних учесника у области туризма које препозна и одреди Општинска управа.

У оквиру сталног радног тела, чланови би се бавили координацијом активности везаних за развој туризма и доносили најважније одлуке које се тичу развоја туризма у општини. Туристичка организација општине Дољевац је задужена за маркетинг туризма општине, кроз заједничке програме промотивних активности са осталим субјектима туристичке привреде, пре свега из области приватног сектора.

Предложеним моделом би се успоставила заједничка сарадња у управљању туризмом на нивоу општине под вођством Општинске управе, уз активно учешће Туристичке организације општине Дољевац која има надлежност и способност да успостави и унапреди систем маркетинга и продаје, као и представника туристичке привреде који могу допринети унапређењу туристичких производа.

Наједакватнији стратешки модел управљања за општину Дољевац, имајући у виду тренутно стање, услове, потенцијале и приоритете у области туризма, била би примена стратегије фокуса која подразумева одређивање за један сегмент или групу сегмената у области туризма.

Примена стратегије фокусирања која подразумева коришћење најбољег односа диференцирања и ниских трошкова на најбољи начин би допринела унапређењу квалитета услуга и побољшању имиџа у циљу увођења општине на туристичко тржиште као атрактивне туристичке дестинације због своје специфичне, оригиналне и јединствене понуде.

Општина Дољевац располаже природним, културним и људским ресурсима на основу којих је могуће изградити квалитетну туристичку понуду која би била занимљива профилу туриста који желе да истражују нове пределе, упознају традицију, уживају у аутентичним укусима краја, поседују авантуристички дух и уживају у боравку у природи.

10. АНАЛИЗА КОНКУРЕНТНОСТИ ДЕСТИНАЦИЈЕ

Конкурентност туристичке дестинације представља повезаност више параметара (број долазака и ноћења туриста, потрошња, квалитет услуга...), у једну целину која функционише у циљу остварења профита уз повећање користи за локално становништво и очување природних ресурса и културно – историјског наслеђа. Конкурентност зависи од мноштва елемената туристичке понуде (људски ресурси, разноврсност и квалитет смештајних и угоститељских капацитета, природни ресурси, културно – историјско наслеђе, саобраћај, комунална инфраструктура, гостопримство, туристичка сигнализација, итд).

Туристичка дестинација је конкурентна уколико су инвестиције у области туризма у датој дестинацији профитабилније у односу на друге дестинације.

Основа конкурентности туристичке дестинације је кључни туристички производ.

Конкурентност се остварује на основу кључних туристичких производа који се усклађују са интересовањима на туристичком тржишту. Подизање нивоа конкурентности подразумева интеракцију са трендовима на тржишту, интересовањима туриста и способношћу пружалаца услуга у области туризма и угоститељства како би се понуда побољшала у складу са насталим променама, уз имплементацију савремених знања, вештина и технологија.

Конкурентност општине Дољевац на туристичком тржишту је потребно посматрати у оквиру конкурентности Нишавског округа као туристичке дестинације.

При избору критеријума за поређење општине Дољевац са општинама Житорађа и Мерошина, узете су у обзир следеће чињенице:

- општине су сличне по површини територије и броју становника;
- општине имају исте кључне туристичке производе атракцијске вредности;
- општине припадају истом региону;
- општине имају богату традицију, културно – историјско наслеђе, богате природне ресурсе и недовољно искоришћене туристичке потенцијале.

Општина	Површина (км ²)	Број насеља	Укупан број становника	Број становника на км ²	Број катастарских општина	Број месних заједница
Дољевац	121	16	17846	147	16	16
Мерошина	193	27	12836	67	22	29
Житорађа	214	30	14823	69	29	30

Табела 18 - Општи подаци на дан 30.06.2019.године

Извор: Републички завод за статистику, Општине и региони у Републици Србији 2020.

Према Стратегији развоја туризма Републике Србије 2016-2025 све три општине у оквиру дестинације којој припадају (Ниш, Нишка бања) на простору града Ниша са околином као кључне туристичке производе имају: Здравствени, spa&wellness, Културно - тематске руте, Манифестације, Рурални туризам и Специјалне интересе.

Општине Дољевац и Житорађа су конкуренти на пољу специјалних интереса односно и једна и друга општина истичу аква парк као главну атракцију у области туризма.

Туристичка организација општине Дољевац је основана 2015.године. Аква парк Дољевац је почео са радом 2016.године. Комплекс садржи полуолимпијски базен, сандпол базен, један мањи базен намењен деци, дечији базен са трамболином и базен са вештачким таласима, као и базен са неколико тобогана различите величине од којих је највећи дужине око 100 m. Посетиоцима су на располагању лежальке, сунцобрани, балдахини, а у склопу комплекса се налази низ пропратних садржаја (кафић,, ресторан, брза храна, игралиште за децу, теретана на отвореном и паркиралиште за 600 возила).

Туристичка организација општине Житорађа је основана 2020.године. Аква парк у Житорађи је почео са радом 2020.године. Комплекс је изграђен на месту некадашњег стадиона и има три базена, рекреативни величине 15m x 30m, базен са тобоганом величине 10m x 12 m и рекреативни базен. Укупна површина парцеле купалишног комплекса је 14. 018 m², а површина изграђеног дела где су смештени базени је 1633 m². Капацитет базена је око 1000 купача, а посетиоцима је на располагању опрема за изнајмљивање (350 лежальки, сунцобрани, балдахини).

Општина Житорађа има велики потенцијал за развој ловног туризма.

На територији те општине је заступљена ситна дивљач, зец, фазан и јаребица која привлачи значајан број туриста из иностранства.

Ловиште „Арбанашка“ се простире на површини од 21.389 ha, од чега ловне површине обухватају 18.000 ha. Стално гајене врсте дивљачи у ловишту су срна, дивља свиља, зец, фазан и пољска јаребица.

У Житорађи је 2005.године основана међународна школа за дресуру паса која окупља туристе из иностранства (Чешка, Румунија, Русија, Грчка, Италија).

Уз подршку инвеститора из Италије који су заинтересовани за дресуру паса и лов на територији Житорађе, планирана је изградња хотела у селу Бадњевац.

Општина Житорађа традиционално организује више манифестација међу којима су најпосећеније Бостанијада у Пејковцу и интернационална ликовна колонија Корени у Коњарнику.

Туристички потенцијали општине Мерошина су разноврсни. Главни адут за развој туризма општине Мерошина је Облачинско језеро.

Облачинско језеро је природно језеро које се налази надомак села Облачина, двадесетак километара западно од Ниша, у близини Малог Јастрепца. Језеро је приближно округлог облика ,пречника око 1 км.

Постоји могућност бављења спортовима на води, скијања и једрења, као и спортског риболова.

Језеро је место за организоване сусрете извиђача из иностранства и такмичења спортских риболоваца, такође и омиљено излетиште становника околних градова (Ниш и Прокупље).

На језеру ради хотел у оквиру кога се налазе ресторан, собе за преноћиште и бунгалови.

На језеру су изграђени спортски терени (кошаркашки, терени за мали и велики фудбал и тениски терени).

На језеру се одржава традиционална манифестација „Дани вишње“ у циљу промоције вишње „Облачинка“ као јединственог производа регистрованог порекла..

Општина Мерошина има туристички потенцијал за развој ловног и риболовног туризма јер подручје обилује ретким врстама препелица, фазана и разноврсном ситном дивљачи. На обронцима Малог

Јастрепча постоји и крупнија дивљач: срна, лисица и дивља свиња. Јужна Морава је погодна за риболов клена, мрене, скобаља, шарана и сома, а Облачинско језеро је богато шараном и тостолобиком.

Крајковачко језеро је вештачка акумулација настала изградњом бране на Крајковачкој реци, левој притоци Јужне Мораве. Језеро се налази на југозападним падинама планине Мали Јастребац, на око 2,5 км северозападно од села Крајковац. Површина језера је око 1 км².

Мали Јастребац пружа могућност за развој планинарења и лова.

Манастир Св. Јована на Малом Јастрепцу, 1,5 км. северно од Сибовца, засеока села Крајковац, је једини сачуван манастир из Средњег века, на чијим ископинама је подигнута нова црквица.

Споменик партизанима погинулим на Малом Јастрепцу и локалитет „Таткова земуница“ је обележје од камених статуа које симболизују страдање бораца Топличког одреда на Малом Јастрепцу, Никодија Стојановића – Татка и његових сабораца, који су 1942. године извршили самоубиства у земуници, претходно уништивши поверљив материјал да не доспео у руке непријатеља.

Археолошко налазиште „Кулина“ код села Градиште припада античкој епохи. На овом налазишту је пронађен део бронзане статуе византијске царице Теодоре, Јустинијанове жене односно бронзана глава која потиче из 6. века. На овом локалитету је постојало византијско утврђење димензија 120 x 75 метара са пратећим објектима грађеним од опеке. Због изузетног значаја, локалитет Кулина је проглашен спомеником културе.

Анализом конкурентности општине Дољевац и општина Житорађа и Мерошина, може се закључити да су основни ресурсни веома слични, нарочито између општина Дољевац и Житорађа које стављају акценат на развој специјалних интереса односно развој туризма захваљујући изграђеним комплексима Аква парка на својој територији, затим ловни туризам за који су посебно заинтересовани италијански туристи који се баве дресуром ловачких паса, као и манифестације истог карактера које промовишу пољопривредне производе са овом поднебља -Бостанијада у Мекишу и Пејковцу.

Када се упореди са општином Мерошина, могу се пронаћи сличности у постојању културно – историјског наслеђа које може привући како домаће, тако и стране туристе (Копријан и Кулина, манастир Св. Јована на Малом Јастрепцу и црква Св. Јована на Кумиги).

Анализа маркетинг активности показује да су општина Дољевац и Житорађа у предности због постојања Туристичких организација, а оснивање туристичке организације општине Мерошина је у плану. Све три општине користе и традиционалне и савремене начине промоције али промотивне активности је потребно побољшати и интензивирати.

Туристички промет свих анализираних општина је и даље статистички и финансијски занемарљив с обзиром да нема довољно смештајних капацитета, а постојеће је потребно категорисати и унапредити односно проширити.

Анализиране општине имају предуслове за развој туризма и довољно потенцијала да постану конкурентне дестинације у будућности.

Закључак је да општина Дољевац тренутно предњачи по броју посетилаца Аква парка и броју и разноврсности манифестација у односу на конкуренте, док општина Мерошина има огроман потенцијал за развој туризма захваљујући Облачинском језеру и Данима вишње због препознатљивости на туристичком тржишту и широке лепезе туристичких производа који се могу развити у будућности.

На основу анализе конкурентности, закључује се да општина Дољевац има вишу конкурентност на туристичком тржишту у односу на општину Житорађа а нижу у односу на општину Мерошина, првенствено због недовољне искоришћености природних и културних ресурса за намену развоја туризма и слабије промоције манифестација.

11. ВИЗИЈА И МИСИЈА

Изјава о визији

Општина Дољевац 2025.године је препознатљива туристичка дестинација са диференцираном туристичком понудом, добро организованом туристичком привредом, конкурентним и компатибилним наступом на туристичком тржишту у региону.

Општина Дољевац је идеална дестинација за краћи одмор, са нагласком на транзитни туризам, због квалитетне понуде Аква и SPA Wellness садржаја поред самог Коридора 10, богатих културних садржаја, могућности за бављење ловом и риболовом, спортом и рекреацијом и посећивања разних манифестација.

На територији општине 2025. године су обезбеђени категоризовани смештајни објекти различитих капацитета у етно амбијенту (сеоска туристичка домаћинства и објекти домаће радиности).

Мисија

Развој туризма општине Дољевац је усмерен ка остварењу дефинисаних циљева кроз мере и програме у наредном планском периоду како би се омогућило унапређење туристичке понуде и очување туристичких ресурса што би довело до јачања позиције општине Дољевац као препознатљиве и привлачне дестинације на туристичкој мапи јужне Србије.

12. АКЦИОНИ ПЛАН

УНАПРЕЂЕЊЕ ТУРИЗМА У ОПШТИНИ ДОЉЕВАЦ					Степен приоритета (висок)
<ul style="list-style-type: none"> - Унапређење људских ресурса у туризму - Развој туристичких производа - Развој туристичке инфраструктуре 					
1. Мера: Унапређење рада општинске администрације као подршка развоју туризма					
Број	Пројекат	Партнери	Време	Износ дин. и извор финансирања	Индикатори
1.1.	Израда ПДР-а рекреативно - туристичког комплекса „Малошке баре“	Општина, МТТТ и друга надлежна министарства, инвеститори, донатори	2025	1.200.000	Донет ПДР
1.2.	Израда базе података о укупној туристичкој понуди, са промоцијом смештајних капацитета и редовно одржавање сајта	Општина Дољевац, ОЦД, ТООД, консултантске компаније	Континуирано	1.000.000	Урађена „web“ оријентисана база података
1.3.	Доношење општинских аката у области туризма и угоститељства; унапређење квалитета смештајних објеката у поступку категоризације угоститељских објеката за смештај; повећање активности у оквиру надлежности општинске туристичке инспекције	Општина Дољевац, МТТТ, ТООД, локалне и регионалне туристичке агенције, ПГ	Континуирано	1.500.000	Број аката и надзора број категорисаних угоститељских објеката за смештај
2. Мера: Презентација, промоција и развој туристичких производа и унапређење кадровских потенцијала					
Број	Пројекат	Партнери	Време	Износ дин. и извор финансирања	Индикатори
2.1.	Израда базе података смештајних капацитета и презентација на општинском сајту као и сајту ТООД.	Општина Дољевац, ТООД, привредници предузетници	континуирано	250.000	Израђена база података, период ажурирања, наплаћена боравишна такса
2.2.	Едукација предузетника и физичких лица о потреби презентовања смештајних капацитета на професионалним интернет сајтовима www.booking.com , www.trivago.rs , www.eturista.gov.rs , и слично	Дољевац ТООД, привредници предузетници, физичка лица	континуирано	250.000	Објављени капацитети на професионалним сајтовима
2.3.	Едукација кадрова туристике организације као и особља запосленог у туризму и угоститељству	ТООД, Општина Дољевац, донатори	континуирано	500.000	Број издатих сертификата, одржаних обука, семинара
2.4.	Подршка организацији традиционалних и нових	Општина Дољевац, ТООД, Јавна	континуирано	5.000.000	Број одржаних манифестација

	манifestација у циљу унапређења туристичке понуде општине.	библиотека			
2.5.	Израда пропагандних материјала (флајера, плаката, огласа и сл.)	Општина Дољевац, ТООД	континуирано	2.500.000	Број подељеног и постављеног материјала
2.6.	Формирање туристичког пункта и туристичког кампинг простора у функцији промовисања туризма и презентовања туристичке понуде	ТООД, Општина Дољевац, МТТТ, донатори	Континуирано	15.000.000	Формирани пункт и кампинг простор
2.7.	Успостављање сарадње са околним општинама и градовима и припрема плана заједничког наступа кроз туристичку понуду региона	Општина Дољевац, ТООД и околне општине и градови	Континуирано	500.000	Број одржаних састанака и донетих заједничких аката
2.8.	Наступање на регионалним, националним и међународним сајмовима туризма	Општина Дољевац, ТООД, донатори	Континуирано	500.000	Број наступања на сајмовима, број подељеног туристичког материјала, посећеност (број посетилаца домаћих и страних)
2.9.	Едукација предузетника и носиоца туристичких ПГ о могућностима диверсификације руралне економије кроз развој сеоског туризма и њихово повезивање са туристичким организацијама	Општина Дољевац, ТООД, локалне и регионалне туристичке агенције, ПГ, донатори	Континуирано	500.000	Број одржаних едукативних програма, тренинга, радионица о сеоском туризму
2.10.	Подршка развоју ловног и риболовног туризма	Општина Дољевац, ТООД, ОЦД, донатори, ловачка и риболовна удружења	Континуирано	2.000.000	Унапређење ловног фонда, број дозвола за лов/риболов
2.11.	Организовање туристичке туре кроз општину Дољевац и ангажовање професионалних туристичких водича	Општина Дољевац, ТООД, донатори	Континуирано	1.500.000	Број реализованих тура
2.12.	Набавка возила за потребе ТООД-а и пружања туристичких услуга	ТООД, Општина Дољевац, донатори	Континуирано	2.500.000	Набављено возило
3. Мера: Изградња, опремање и уређење туристичких објеката и локација					
3.1.	Комплетирање понуде на комплексу Аква парка – изградњом SPA – Wellness центра, теретане, и других садржаја	Општина Дољевац, ТООД, МТТТ, донатори	2025	20.000.000	Изграђени објект и издата употребна дозвола
3.2.	Уређење комплекса око цркве „Светог Јована“ на брду „Комњига“, у складу са ПДР-ом	Општина Дољевац, ТООД, МЗ Орљане, донатори	2025	25.000.000	Уређен комплекс око цркве, издата употребна дозвола
3.3.	Израда пројектно техничко документације, привлачење инвеститора за изградњу и уређење спортско - рекреативног комплекса „Малошке बारे“	Општина Дољевац, инвеститори, донатори	2025	5.000.000	Издата грађевинска и употребна дозвола
3.4.	Заштита, уређење и одржавање споменика културе и верских објеката	Општина Дољевац Нишка Епархија Црквене општине Завод за заштиту споменика културе	2021-2025	5.000.000	Заштићени, уређени и одржавани објекти
3.5.	Планирање, пројектовање и изградња бицикличких, трим стаза и других тематских рута	Општина Дољевац, ТООД, ЈКП „Дољевац“ Дољевац, донатори	2021-2025	20.000.000	Изграђене стазе и руте
3.6.	Завршетак изградње пратећих садржаја на коридору 10 - паркиралишта и етно пијаце у зони Аква парка Дољевац	ЈП „Путеви Србије“, Општина Дољевац, ТООД, ЈКП „Дољевац“ Дољевац, донатори	2021-2025	160.000.000	Издата употребна дозвола, повећање броја посетилаца
3.7.	Изградња спортских терена	Општина Дољевац, ТООД, Министарство омладине и спорта, донатори	2021-2025	15.000.000	Изграђени спортски терени

Табела 19 – Акциони план развоја туризма општине Дољевац у периоду од 2021 – 2025

13. МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Имајући у виду да Програм и акциони план који је саставни део програма подлежу контроли и вредновању, општина Дољевац ће формирати радно тело које ће имати задатак да изради посебан план за мониторинг и евалуацију који ће садржати следеће обавезне елементе:

- Именована лица/тело за праћење реализације пројеката
- Временски план мониторинга
- Именована лица/тело за евалуацију
- Дефинисани термини за евалуацију

Задаци радног тела биће:

- Систематско прикупљање и обраду података у вези са реализацијом мера
- анализу реализованих пројеката
- ефекте спроведених пројеката, са посебним освртом на евентуалне препреке у реализацији и
- давати смернице за усклађивање акционог плана са већ урађеним пројектима.

Праћењем спровођења Програма развоја туризма биће утврђено:

- Да ли се све мере остварују у складу приоритетним циљевима
- Који ризици се јављају или очекују у остварењу учинака Програма развоја туризма општине Дољевац;
- Које одлуке треба донети именовано тело за мониторинг у случају одступања од планираног и
- Да ли су планирани и остварени учинци и даље релевантни за остваривање визије.

Радно тело за мониторинг и евалуацију ће праћење вршити континуирано.

Радно тело за мониторинг и евалуацију израђиваће извештај о спровођењу програма развоја туризма у општини Дољевац који ће представљати реални приказ спровођења програма развоја туризма у претходној календарској години, док извештај о учинцима спровођења програма развоја представља реални приказ учинака плана који су постигнути током спровођења предвиђених мера у протеклом периоду.

Нацрт годишњег извештаја о спровођењу Програма развоја туризма општине упућује се Општинском већу на даљу надлежност. Општинско веће утврђује предлог извештаја о учинцима спровођења програма развоја, који затим подноси на усвајање Скупштини општине.

Извештаји о спровођењу Програма развоја туризма и извештаји о учинцима његовог

спровођења биће објављивани на званичној интернет страници Општине Дољевац и Туристичке организације општине Дољевац најкасније 15 дана од дана усвајања.

14. ЗАКЉУЧАК

Општина Дољевац је 2025. године општина која је успешно изашла из круга изразито недовољно развијених јединица локалних самоуправа (IV група јединица локалне самоуправе чији је степен развијености испод 60% републичког просека), локална самоуправа са адекватном инфраструктуром, већом ефикасношћу и продуктивношћу привредних субјеката и становништва, са већим процентом учешћа високообразованих појединаца у укупном броју становника, са очуваном животном средином, историјским и културним наслеђем, локална самоуправа у којој постоји партнерство јавног, приватног и цивилног сектора и која пружа једнаке могућности за све грађане и има позитиван тренд у погледу смањења незапослености и повећања привредних капацитета.

Програм развоја туризма општине Дољевац са Акционим планом 2021 - 2025. године је први стратешки документ у области туризма ове општине донет у складу са новим Законом о туризму и као такав има велики значај и представља нову прилику за развој.

Општина Дољевац располаже ресурсима који јој пружају компаративне предности у туризму у односу на друге општине регије. Туристичка валоризација природних ресурса од значаја за туризам Дољевца показала је да су они подједнако вредни као и материјални ресурси.

Програмом је јасно представљена туристичка понуда и нови туристички производи које треба развијати, што подразумева активно учешће и умрежавање свих заинтересованих субјеката.

Очекивани раст туриста, а са тиме и раст прихода, од значаја је за уклањање „уских грла“ у развоју општине.

Дугорочно планирање развоја туризма у склопу локалног економског развоја представља темељ за повећање конкурентности туристичке понуде, развој кључних туристичких производа и побољшање целокупног имиџа општине Дољевац као атрактивне туристичке локације са богатом и разноврсном туристичком понудом и великим туристичким потенцијалом у будућности.

Задатак свих носилаца туристичког општине Дољевац је да овај Програм са Акционим планом максимално искористе, предузимањем активности, спровођењем мера и реализацијом планираних пројеката, како би општина Дољевац нашла своје место на туристичкој мапи Србије.

15. ПОПИС ТАБЕЛА, ГРАФИКОНА И СЛИКА

***

Табела 1 – Државни путеви који пролазе кроз територију општине Дољевац

Табела 2 - Приказ броја становника по насељеним местима са просечном густином насељености

Табела 3 - Упоредни приказ броја становника по годинама и свим насељеним местима (Попис становништва, 2011.)

Табела 4 - Становништво према етничкој припадности на територији општине Дољевац (Попис становништва, 2011.)

Табела 5 - Старосна структура становништва (Попис становништва, 2011.)

Табела 6 - Укупни годишњи приходи буџета општине Дољевац

Табела 7 - Незапосленост на територији општине Дољевац према полној структури

Табела 8 - Приходи буџета општине Дољевац по основу наплате боравишне таксе

Табела 9 – Манифестације на територији општине Дољевац

Табела 10 - Развој туристичких производа у општини Дољевац - манифестације

Табела 11 - Развој туристичких производа у општини Дољевац - транзитни туризам

Табела 12 – Развој туристичких производа у општини Дољевац – специјални интереси

Табела 13 - Развој туристичких производа у општини Дољевац – културно – тематске руте

Табела 14 – Развој туристичких производа у општини Дољевац – рурални туризам

Табела 15 – Развој туристичких производа у општини Дољевац - здравствени/spa&wellnes туризам

Табела 16 - SWOT анализа развоја туризма у општини Дољевац

Табела 17 – Циљеви и мере за развој туризма у општини Дољевац у периоду од 2021 – 2025

Табела 18 - Општи подаци на дан 30.06.2019.године

Табела 19 – Акциони план развоја туризма општине Дољевац у периоду од 2021 – 2025

***

Графикон 1 - Структура становништва према полу (Попис становништва, 2011.)

Графикон 2 - Старосна структура становништва (Попис становништва, 2011.)

Графикон 3 – Укупни приходи буџета општине Дољевац

Графикон 4 – Коришћено пољопривредно земљиште 2016.године

Графикон 5 - Средње месечне температуре за 2019. годину

Графикон 6 – Динамика развоја туризма општине Дољевац 2021 – 2025

Слика 1 - Положај општине Дољевац у југоисточној Србији

Слика 2 - Географски положај општине Дољевац у Нишавском округу

Слика 3 - Хидрографска карта општине Дољевац

Слика 4 - Река Јужна Морава у општини Дољевац

Слика 5 - Зидине средњевековног града Копријана

Слика 6 - Зидине средњевековног града Копријана (данас)

Слика 7 - Звоник цркве Свете Петке у Ђурлини; Место где се налазила слика Краља Милана Обреновића

Слика 8 - Црква Св.Петке у Ђурлини

Слика 9 - Црква Св.Симеона у Клисурси, унутрашњост

Слика 10 - Црква Св.Симеона у Клисурси

Слика 11 - Поглед на брдо Кумигу и цркву Св.Јована

Слика 12 - Црква Св. Јована у Орљану

Слика 13 - Црква Св. Јована, јужна страна

Слика 14 - "Шупљи камен" у близини цркве Светог Јована

Слика 15 - Црква Св.Параскеве у Орљану

Слика 16 - Црква Св.Николе у Пуковцу (пре санације крова и фасаде)

Слика 17 - Црква Св. Никола у Пуковцу (након завршетка радова)

Слика 18 - Црква Св.Архангелима Михајла и Гаврила у Кочану

Слика 19 - Црква Св.Романа у Белотинцу

Слика 20 – Црква Св. Николе у Русни

Слика 21 - Споменик палим борцима НОР-а и жртвама фашистичког терора у Пуковцу

Слика 22 - Споменик палим борцима НОР-а и жртвама фашистичког терора у Малошишту

Слика 23 - Кућа српско-патријархалног типа

у Орљану

Слика 24 – Пијаца у Пуковцу

Слика 25 – Пијаца у Малошишту

Слика 26 – „Мали рај Плус“

Слика 27 – Унутрашњост ресторана "Катун"

Слика 28 - Ресторан „AQUA“

Слика 29 – Ресторан „Мадера“

Слика 30 – Ресторан „Стефанели“ Пуковац

Слика 31 - Добричка бостанијада, Мекиш

Слика 32 – Сабор Св. Јована у Орљану

Слика 33 – Бурегијада у Дољевцу

Слика 34 – Јужноморавске рибеље чаролије у Клисурси

Слика 35 – Мото скуп на Аква парку

Слика 36 – Аква парк Дољевац

Слика 37 – Аква парк Дољевац

Слика 38 - Такмичење у спортском риболову августа 2019. године

Слика 39 – Призори из лова на територији општине Дољевац

Слика 40 – Вински подрум „Живковић“
Слика 41 – Дестилерија винског подрума „Живковић“
Слика 42 – Ракије: Шљивовица, Санте, Кајсијевача и Дуњевача
Слика 43 – Вина: бело “Кристал”; “Розе” и црвено – “Вера”

16. ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ПОДАТАКА

- Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године („Службени гласник РС“ бр. 98/2016)
- Стратегија развоја туризма општине Дољевац за период од 2012. до 2016. године (www.opstinadoljevac.rs)
- Стратегија одрживог развоја општине Дољевац за период 2014 – 2023. године („Службени лист Града Ниша“ бр. 97/2013 и 114/2019)
- План развоја општине Дољевац за период 2021 – 2029. године (“Сл. лист града Ниша”, бр.120/2020)
- Просторни план општине Дољевац („Службени лист града Ниша“ бр. 16/2011 и 91/2019)
- Закон о туризму („Службени гласник РС“, бр. 17/2019)
- Закон о угоститељству („Службени гласник РС“, бр. 17/2019)
- Мастер план културно - историјске руте Пут Римских царева („Феликс Ромулијана“) (<https://mtt.gov.rs/download/сектор-za-turizam/master-planovi/MASTER%20PLAN%20RUTE.pdf>)
- <https://www.stat.gov.rs/>
- <http://www.nsz.gov.rs/>
- <http://www.hidmet.gov.rs/>
- <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>
- <https://www.agromedia.rs/>
- <https://sr.wikipedia.org>

17. ОБЈАВЉИВАЊЕ И СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Програм се објављује у „Службеном листу Града Ниша“.

Програм ступа на снагу 8 (осмог) дана од дана објављивања у „Службеном листу Града Ниша“.

Број: 332-8

Дана: 09. марта 2022. године

ПРИВРЕМЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ДОЉЕВАЦ

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ
Мр. екон Милош Вукотић, с.р.

4.

На основу члана 12. став 14. Закона о инспекцијском надзору („Службени гласник РС“ бр. 36/2015, 44/2018-др. закон и 95/2018), Одлуке Владе Републике Србије о распуштању Скупштине општине Дољевац и образовању Привременог органа општине Дољевац 05 број: 020 – 797/2022 („Службени гласник РС“ број 13/2022) од 03.02.2022. године, Решења Владе Републике Србије о именовану председника и чланова Привременог органа општине Дољевац 24 број: 119-833/2022 („Службени гласник РС“ број 13/2022) од 03.02.2022. године и члана 3. и 28. Пословника Привременог органа број: 020 – 27 од 09.02.2022. године, а у вези са чланом 40. став 1. тачка 48) Статута општине Дољевац („Службени лист града Ниша“ бр.127/2018, 91/2019 и 22/2021),

Привремени орган општине Дољевац на седници одржаној 09. марта 2022. године доноси

РЕШЕЊЕ

о измени Решења о образовању Комисије за координацију инспекцијског надзора над пословима из изворне надлежности Општине Дољевац

I

У Решењу о образовању Комисије за координацију инспекцијског надзора над пословима из изворне надлежности Општине Дољевац, број: 02-89 од 23.07.2020. године („Службени лист града Ниша“, број 65/20), (у даљем тексту: Решење), у тачки II, врши се измена у делу назива одељења Општинске управе, тако да уместо:

„-комунални инспектор у Одељењу за урбанизам, инспекцијске послове и ванпривредне делатности Општинске управе општине Дољевац;
- инспектор за саобраћај и путеве у Одељењу за урбанизам, инспекцијске послове и ванпривредне делатности Општинске управе општине Дољевац;“

Треба да стоји:

„-комунални инспектор у Одељењу за урбанизам и инспекцијске послове Општинске управе општине Дољевац;
- инспектор за саобраћај и путеве у Одељењу за урбанизам и инспекцијске послове Општинске управе општине Дољевац;“

II

У Решењу, у тачки IV, трећем пасусу, врши се измена у делу именованих чланова Комисије, тако да уместо:

„У Комисију се именују:

за председника:

- мр екон. Милош Вукотић, заменик председника Општине,

за чланове:

- дипл. правник Гордана Цветковић, начелница Општинске управе,
- дипл. екон. Властимир Анђелковић, начелник Одељења за урбанизам, инспекцијске послове и ванпривредне делатности,
- дипл. екон. Јовица Пешић, начелник Одељења за привреду и финансије,
- дипл. екон. Јасмина Пауновић, начелница Пореског одељења.“

Треба да стоји:

„У Комисију се именују:

за председника:

- заменик председника Општине,

за чланове:

- начелник Општинске управе,
- начелник Одељења за урбанизам и инспекцијске послове,

- начелник Одељења за привреду и финансије,
- начелник Пореског одељења.“

III

У свему осталом, решење остаје неизмењено.

IV

Решење о измени објавити у „Службеном листу Града Ниша“.

V

Решење о измени доставити: председнику Комисије, члановима Комисије и архиви.

Број: 02-49

Дана: 09. марта 2022.године

ПРИВРЕМЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ДОЉЕВАЦ

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ

Мр.екон Милош Вукотић, с.р.

С А Д Р Ж А Ј:

Град Ниш

Градначелница

1. Решење о образовању Комисије за спровођење конкурса за избор програма од јавног интереса које реализују удружења у области борачко-инвалидске заштите 1
2. Решење о образовању Комисије за спровођење конкурса за избор програма од јавног интереса које реализују удружења-организације особа са инвалидитетом у области социјалне заштите и заштите особа са инвалидитетом 2

Општина Дољевац

Привремени орган

3. Програм развоја туризма општине Дољевац за период 2022 - 2025 3
4. Решење о измени Решења о образовању Комисије за координацију инспекцијског надзора над пословима из изворне надлежности Општине Дољевац..... 63

Израда: Град Ниш – Градска управа за органе Града и грађанска стања, Улица Николе Пашића 24
Одговорни уредник Соња Марковић, телефон 504-594 (Редакција и Служба претплате)
E-mail sluzbenilist@gu.ni.rs

Уплатни рачун **840-742341843-24** позив на број **97 87-521**

Штампа: Градска управа за имовину и одрживи развој, Николе Пашића 24 Ниш , телефон 504-922